

บทที่ 3

กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการบังคับใช้ทางกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษในคดียาเสพติด ของต่างประเทศและประเทศไทย

ในการศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในคดียาเสพติดนั้น มีความจำเป็นต้องศึกษาถึงกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด รวมทั้งการกำหนดโทษ คดียาเสพติดของต่างประเทศและประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์และความแตกต่างของการ กำหนดโทษในคดียาเสพติดทั้งของต่างประเทศและประเทศไทย เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขต่อไป

3.1 กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

กฎหมายยาเสพติดระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นรัฐภาคีมีจำนวน 4 ฉบับ คือ อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 และพิธีสารแก้ไขฯ ค.ศ. 1972 (Single Convention on Narcotic Drugs, 1961, as Amended by The 1972 Protocol Amending The Single Convention on Narcotic Drugs, 1961) อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 (Convention on Psychotropic Substances, 1971) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการ ลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (United Nations Convention against Illicit Trafficking in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988) และอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000)¹

¹ นัตรสมน พุทธิภิษฎา. (2560). กฎหมายควบคุมยาเสพติดเปรียบเทียบ. *วารสารกฎหมายสหภาพและ สาธารณสุข*, 3 (2) พฤษภาคม – สิงหาคม 2560, หน้า 150.

3.1.1 อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 (The Single Convention on Narcotic Drugs, 1961) และพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1972 (The 1972 Protocol Amending the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961)

ควบคุมและจำกัดการใช้ยาเสพติดให้โทษเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์เท่านั้น มีการกำหนดรายชื้อสารที่จะต้องควบคุม มาตรการบังคับให้สมาชิกออกกฎหมายควบคุมยาเสพติด ให้มีคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ (International Narcotics Control Board: INCB) และกำหนดให้ประเทศภาคีรายงานปริมาณการใช้ยาเสพติดต่อ INCB²

สำหรับบทนิยาม “การค้าผิดกฎหมาย” มาตรา 1 (ฉ) บัญญัติไว้ว่า การเพาะปลูกหรือการค้ายาเสพติด ให้โทษที่ผิดต่อบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้

สำหรับบทลงโทษการกระทำผิดเกี่ยวกับสารเสพติด มาตรา 36 บัญญัติไว้ว่า ภายใต้อำนาจของแต่ละรัฐธรรมนูญของแต่ละภาคี ภาคีควรรับมาตรการที่ประกันการกระทำเกี่ยวกับสารเสพติดที่ขัดกับอนุสัญญาว่าเป็นความผิดที่ต้องถูกลงโทษทางอาญา เมื่อกระทำโดยเจตนา และอาจถูกลงโทษโดยการจำคุกหรือโทษอื่นซึ่ง ตัดเสรีภาพอย่างเพียงพอ แต่สำหรับกรณีที่เป็นผู้ใช้สารในทางที่ผิด ภาคีอาจกำหนดทางเลือกอื่นในการบังคับหรือลงโทษเป็นมาตรการในการรักษา ให้การศึกษา ดูแล ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและกลับคืนสู่สังคม³

3.1.2 อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1971 (The Convention on Psychotropic Substances, 1971)

ควบคุมและจำกัดการใช้วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทสำหรับทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์ โดยกำหนดชื้อสารที่จะต้องควบคุม มาตรการบังคับให้มีการออกกฎหมายภายในประเทศและการร่วมมือระหว่างประเทศภาคีในการควบคุมและจำกัดการใช้วัตถุที่ออกฤทธิ์ รวมถึงการมอบให้คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ INCB เป็นองค์กรในการควบคุม การผลิตและการนำเข้ายาเสพติด

สำหรับความหมายของคำ “การค้าที่ผิดกฎหมาย” มาตรา 1 ญ บัญญัติไว้ว่า หมายรวมถึง การผลิตหรือการค้าซึ่งวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอันเป็นการฝ่าฝืนต่อข้อกำหนดอนุสัญญาฉบับนี้

² บุศรา เข้มทอง. (2566). *กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=28660. [2566, 7 สิงหาคม].

³ ที่เดียวกัน

สำหรับบทลงโทษการกระทำผิดเกี่ยวกับสารเสพติด มาตรา 22 วางหลักว่า ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ แต่ละภาคีจะต้องถือว่าการกระทำใด ๆ ที่ขัดต่อกฎหมายหรือข้อบังคับที่ได้กำหนดไว้ตามข้อผูกพันตามอนุสัญญานี้ เป็นการกระทำที่จะต้องได้รับโทษ และจะต้องดำเนินการให้ได้ผลในการที่จะลงโทษอย่างหนักเพียงพอต่อการกระทำผิดขั้นรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องมีการลงโทษจำคุกหรือการจำกัดเสรีภาพอื่น ๆ แต่ถ้าผู้ที่กระทำผิดนั้นเป็นผู้ที่เสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทในทางที่ผิดแล้ว ภาคีต่าง ๆ อาจจะใช้มาตรการอย่างอื่นแทนการลงโทษหรือเพิ่มเติมต่อจากการลงโทษเพื่อให้การรักษาการศึกษา การดูแลภายหลังการรักษา การฟื้นฟู และการพยายามทำให้กลับเข้ามาอยู่ในสังคม⁴

3.1.3 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 (The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988)

เป็นมาตรการใหม่ ๆ ที่นำมากำหนดไว้ให้ประเทศภาคีนำไปปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน ได้แก่ ความผิด และกำหนดโทษ เขตอำนาจรัฐ การบริหาร การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมาย การโอนการดำเนินคดี การปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดทางทะเล กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องดำเนินการตามพันธกรณีภายใต้หลักการที่สำคัญ เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าวเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2545

สำหรับบทนิยาม “การลักลอบค้า”⁵ ข้อ 1 (ฐ) บัญญัติไว้ว่า การกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในข้อ 3 วรรค 1 และวรรค 2 ของอนุสัญญานี้

สำหรับความผิดและบทลงโทษ ข้อ 3 วางหลักไว้ว่า

วรรค 1 แต่ละภาคีจะต้องนำมาใช้ซึ่งมาตรการตราที่จำเป็นเพื่อบัญญัติให้การกระทำซึ่งได้กระทำโดยเจตนาดังต่อไปนี้ เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในของตน

(ก) (1) การทำขึ้น ผลิต สกัด ปปรุง เสนอให้ เสนอขาย จำหน่าย ขาย ส่งมอบ ไม่ว่าจะตามเงื่อนไขใด เป็นนายหน้า จัดส่ง จัดส่งผ่านแดน ขนส่ง นำเข้าหรือส่งออก ซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทใด ๆ

(2) การเพาะปลูกพืชฝิ่น ต้นโคคา หรือพืชกัญชาเพื่อวัตถุประสงค์ในการผลิตยาเสพติด

⁴ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. (2546). *รวมอนุสัญญาสหประชาชาติเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด*. กรุงเทพฯ: กองนิติการ. หน้า 59.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 73-76.

(3) การครอบครองหรือซื้อขายเสพติดหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทไม่ว่าชนิดใด

(4) การผลิต ขนส่ง หรือจำหน่ายอุปกรณ์ วัสดุ หรือสารตามที่ระบุไว้ในบัญชี 1 และ บัญชี 11 โดยรู้ว่าจะมีการใช้สิ่งเหล่านั้นในการหรือเพื่อการเพาะปลูก การทำขึ้นหรือการผลิต ยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่ผิดกฎหมาย

วรรค 2 ภายใต้อำนาจแห่งรัฐธรรมนูญและแนวคิดพื้นฐานของระบบกฎหมายภายในของภากินั้น แต่ละภาคจะต้องรับเอามาตรการที่อาจจำเป็นเพื่อบัญญัติให้การครอบครอง ซื้อ หรือเพาะปลูกยาเสพติดหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทเพื่อเสพเป็นการส่วนตัวเมื่อได้กระทำโดยเจตนาเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในของตน

วรรค 3 การรู้ข้อเท็จจริง เจตนาหรือวัตถุประสงค์ที่เป็นองค์ประกอบของการกระทำ ความผิดที่ระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้ อาจพิจารณาได้จากสถานการณ์ความเป็นจริง

วรรค 5 ภาคีจะต้องประกันว่าศาลและเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจซึ่งมีเขตอำนาจของนครสามารถพิจารณาถึงสถานการณ์ความเป็นจริงซึ่งทำให้การกระทำความคิดที่บัญญัติไว้ตามวรรค 1 ของข้อนี้เป็นความผิดที่ร้ายแรงอย่างยิ่ง ดังนี้

(ก) การเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความคิดของกลุ่มอาชญากรรมที่มีการจัดระบบซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นสมาชิกอยู่

(ข) การมีส่วนเกี่ยวข้องของผู้กระทำความผิดในกิจกรรมอาชญากรรมที่มีการจัดระบบระหว่างประเทศอื่น

(ค) การมีส่วนเกี่ยวข้องของผู้กระทำความผิดในการกระทำผิดกฎหมายอื่นซึ่งได้รับผลช่วยเหลือจากการกระทำความคิด

(ง) การที่ผู้กระทำความผิดใช้ความรุนแรงหรืออาวุธ

(จ) การที่ผู้กระทำความผิดมีตำแหน่งหน้าที่ราชการและความคิดดังกล่าวเกี่ยวข้องกับตำแหน่งหน้าที่ราชการนั้น

(ฉ) การที่ผู้เยาว์ต้องประสบเคราะห์กรรมหรือใช้ผู้เยาว์

(ช) การกระทำความผิดเกิดขึ้นในทัศนสถาน สถาบันการศึกษาหรือสถานที่ให้การบริการทางสังคม หรือบริเวณใกล้ชิดติดกับสถานที่ข้างต้น หรือสถานที่อื่นใดซึ่งเด็กนักเรียนและนักศึกษาใช้เพื่อกิจกรรมทางการศึกษา การกีฬา และสังคม

(ซ) ผู้กระทำความผิดเคยถูกตัดสินลงโทษมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ ไม่ว่าจะเป็นการพิพากษาของศาลต่างประเทศหรือในประเทศ ภายในขอบเขตของกฎหมายภายในของภาคี

วรรค 6 ภาคิจะต้งพยายามประกันว่า ภาคิจะใช้อำนาจที่จะใช้ดุลพินิจตามกฎหมายภายในของตน อันเกี่ยวกับการฟ้องร้องบุคคลในความผิดซึ่งบัญญัติไว้ตามข้อนี้ เพื่อให้มาตรการปราบปรามการกระทำผิดเหล่านั้นเกิดประสิทธิผลสูงสุด และให้ค้ำนึ่งตามสมควรถึงความจำเป็นในการป้องปรามการกระทำผิดดังกล่าวด้วย

วรรค 7 ภาคิจะต้งประกันว่าศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอื่น ๆ ของตนจะค้ำนึ่งถึงลักษณะอันรุนแรงของการกระทำผิดที่ระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้ รวมถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ระบุไว้ในวรรค 5 ของข้อนี้ เมื่อพิจารณาว่าในที่สุดแล้วจะมีการปล่อยตัวก่อนกำหนดหรือปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขแก่ผู้ต้องคำพิพากษาว่า กระทำความผิดดังกล่าว

วรรค 11 บทบัญญัติแห่งข้อนี้จะต้งไม่กระทบต่อหลักการที่ว่า การกำหนดลักษณะบรรดาความผิดซึ่งข้อนี้อ้างถึง และลักษณะของการแก้คดีตามกฎหมายในความผิดเหล่านั้นสงวนไว้สำหรับกฎหมายภายในของภาคิและที่ว่าความผิดเหล่านั้นจะได้รับการฟ้องร้องและลงโทษโดยสอดคล้องกับกฎหมายนั้น

ดังนั้น ในแต่ละประเทศจะต้งมีกฎหมายยาเสพติดบัญญัติให้มีโทษทางอาญา และห้ามเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต เพาะปลูก ทำ ผสม ประุงแปรสภาพ เปลี่ยนรูป สังเคราะห์ ทางวิทยาศาสตร์ นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย ครอบครอง หรือเสพ

3.2 การกำหนดโทษคดียาเสพติดในต่างประเทศ

ภายใต้พันธกรณีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยยาเสพติดซึ่งได้กล่าวมาแล้วนั้น ส่งผลให้รัฐภาคิแต่ละประเทศอนุวัติการกฎหมายภายในของตนเพื่อให้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญา ซึ่งภาคิแต่ละประเทศจะมีนโยบายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่แตกต่างกันไป จึงส่งผลให้การบัญญัติกฎหมายยาเสพติดและบทลงโทษแต่ละประเทศมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งในบทนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวทางการกำหนดโทษในคดียาเสพติดโดยหยิบยกแนวทางการกำหนดโทษในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้แก่ สหราชอาณาจักร อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เพื่อให้เห็นความแตกต่างเกี่ยวกับแนวทางการบังคับใช้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษในคดียาเสพติดของประเทศไทย

3.2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีความพยายามที่จะควบคุมทางนิติบัญญัติในการเสพ การมีไว้ในครอบครอง การลักลอบค้ายาเสพติด และการเพาะปลูกพืชเสพติดหลายชนิดของเยอรมนี ก่อนข้างจะมีความก้าวหน้าเมื่อเทียบกับอีกหลาย ๆ ประเทศ⁶ กฎหมายยาเสพติดที่มีอยู่ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะกลายเป็นกฎหมายที่อยู่ในระดับปานกลางจนถึงเป็นแบบอนุรักษ์นิยม ได้ให้ดุลพินิจกับอัยการเพื่อจะไม่ดำเนินคดีกับผู้ที่มีความผิดจากการมียาเสพติดไว้ในครอบครอง ในปริมาณที่ไม่มากนักเพื่อใช้เป็นการส่วนตัวโดยเฉพาะกัญชา การผลิตกัญชาในเชิงอุตสาหกรรม โดยการเข้ารับการบำบัดทดแทนการคุมขังสำหรับผู้ต้องโทษจากการเสพยาและการติดยา

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่ใช้และเป็นประเทศทางผ่านสำหรับยาเสพติด เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ในส่วนกลางของยุโรปและสาทรณูปโลกที่พัฒนาแล้วทำให้เป็นศูนย์กลางทางผ่านที่สำคัญการพาณิชย์ ผู้ค้ายาเสพติดลักลอบขนยาเสพติด โดยส่วนใหญ่ยาบ้าหรือเมทแอมเฟตามีนนั้นจะถูกลักลอบมาจากราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ สาทรณรัฐโปแลนด์ และราชอาณาจักรเบลเยียม รวมถึงสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นผู้ผลิตยาที่สำคัญประเทศหนึ่ง ทำให้เป็นแหล่งที่มีศักยภาพของสารเคมีตั้งต้นที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย รัฐบาลเยอรมันต่อต้านอาชญากรรมและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเฉพาะเน้นด้าน โปรแกรมการป้องกันและการให้ความช่วยเหลือเหยื่อของการใช้ยาในทางที่ผิด สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีดำเนินการตามแผนปฏิบัติการว่าด้วยยาเสพติดและการติดยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแผนนี้ได้เริ่มดำเนินการในปี ค.ศ. 2003 โดยมีจุดเน้นไปที่เฉพาะการป้องกัน⁷

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีนโยบายด้านยาเสพติดดำเนินการตาม “แผนปฏิบัติการว่าด้วยยาเสพติดและการติดยาเสพติด” ของประเทศ โดย The Federal Cabinet ในปี ค.ศ. 2003 ได้กำหนดกลยุทธ์อย่างกว้างขวางหลายปีเพื่อต่อต้านยาเสพติด มีหลักการที่สำคัญ คือ

1) การป้องกัน เป็นมาตรการแรกที่สำคัญที่สุด เป็นการใช้มาตรการใด ๆ เพื่อไม่ให้บุคคลเข้าสู่ขั้นการดำเนินคดี ถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพายาเสพติดอย่างหนักและไม่สามารถ

⁶ คณิน เต็งสุวรรณ. (2561). *ปัญหาการบังคับใช้บทสันนิษฐานความผิด ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ มนยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 72.

⁷ ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. (2556). *การศึกษากฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สวิสเซอร์แลนด์เยอรมัน โปรตุเกส อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา*. รายงานการวิจัยภายใต้โครงการกำลังใจในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา สำนักงานกิจการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. หน้า 187-188.

แก้ไขปัญหาก็ได้ ต้องเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอันเป็นขั้นตอนสุดท้าย โดยครอบครัวและภาคสังคมต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันไม่ให้บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

2) การบำบัดและการให้คำปรึกษา ถ้ากระบวนการในชั้นการป้องกันไม่ได้ผล บุคคลนั้นก็จะต้องเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูบำบัด หาแนวทางในการรักษาให้หายเป็นปกติและกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้

3) การช่วยในการดำรงชีพ เสมือนเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าสำหรับผู้ติดยาเสพติด เป็นที่ยอมรับว่าบุคคลบางคนไม่สามารถผ่านขั้นตอนการบำบัดรักษาได้ ไม่สามารถรักษาได้ในเวลาจำกัด รัฐจึงต้องให้ยาเสพติดแก่บุคคลเพื่อรักษา โดยการฉีดให้มีห้องเสพยา (Injection Room) หรือการอนุญาตให้เสพยาเฮโรอีน (Heroin) ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐ

4) การสั่งห้ามลักลอบเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมายและการลดอุปทาน เป็นการควบคุมหรือระงับการลักลอบนำเข้ายาเสพติดอย่างผิดกฎหมาย โดยมีการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายว่าด้วยบทบัญญัติสารควบคุมกับผู้กระทำความผิดซึ่งเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกลักษณะ ยกเว้นแต่การเสพ วัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าวนี้ คือ การจัดการเคลื่อนย้ายและจำหน่ายยาเสพติดทุกรูปแบบ โดยจะดำเนินการกับผู้นำเข้าและจำหน่าย การดำเนินคดีกับผู้ครอบครองยาเสพติดจะคำนึงถึงปริมาณในการครอบครอง⁸ อย่างไรก็ดี กฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่ได้อนุญาตให้บุคคลปลูกและใช้ยาเสพติดบางประเภท เช่น กัญชา เหมือนดังบางประเทศในทวีปอเมริกา และมาตรการบังคับทางอาญาจะไม่นำมาใช้ในการครอบครองและส่งมอบยาเสพติดในปริมาณที่พึงสันนิษฐานว่าจะใช้เพื่อการเสพ และในบางกรณีอาจมีการลดทอนอัตราส่วนการลงโทษหรือหยุดการบังคับโทษได้เมื่อบุคคลได้ผ่านการบำบัดรักษาแล้ว อันเป็นการใช้มาตรการบำบัดรักษาแทนการดำเนินคดี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังนำยุทธศาสตร์ด้านยาเสพติดของ EL ในปี ค.ศ. 2005 - 2012 และแผนปฏิบัติการมาใช้ The National Interagency Drug and Addiction Council ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐและสมาพันธ์รัฐ รวมทั้งองค์กรประชาสังคมตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2004 เพื่อแนะนำรัฐในเรื่องการนำมาตรการมาใช้กับยาและการติดยาเสพติด⁹

1) หลักกฎหมายยาเสพติด

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีร่วมเป็นสมาชิกในอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ (the Single Convention on Narcotic Drugs) นโยบายยาเสพติดของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอยู่ภายใต้การควบคุมในระดับชาติโดย Betaubungsmittelgesetz (BtmG) หรือ กฎหมายว่าด้วย

⁸ คณิน เต็งสุวรรณ. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6. หน้า 73.

⁹ คณิน เต็งสุวรรณ. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6. หน้า 74.

บทบัญญัติสารควบคุม BtmG ได้รับการบัญญัติเป็นกฎหมายในตอนต้นทศวรรษที่ 1970 และต่อมาได้รับการแก้ไข ในปี ค.ศ. 1982, 1994 และ 2009 ได้เปลี่ยนการให้ความสำคัญจากการบังคับใช้กฎหมายมาเป็นมาตรการลดอันตรายและการบำบัดแทน¹⁰

2) ความผิดและโทษ

BtmG ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายยาเสพติดที่สำคัญในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด โดยได้ให้อำนาจกับอัยการไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลที่จะไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่เล็กน้อย ไม่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นและไม่กระทบต่อความปลอดภัยของสาธารณะ ผลโดยตรงของการแก้ไขกฎหมายนี้เป็นการทำให้การเสพยาเสพติดส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายโดยพฤตินัยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี¹¹ ผลที่ตามมาทำให้ผู้ที่กระทำความผิดจำนวนร้อยละ 90 ที่มีกัญชาต่ำกว่า 10 กรัม ไว้ในครอบครองไม่ถูกดำเนินคดีภายใต้กฎหมายเยอรมัน แต่การลงโทษภาคบังคับขั้นต่ำยังคงอยู่สำหรับการกระทำความผิดที่ศาลพิจารณาว่าร้ายแรง เช่น การผลิตยาเสพติดในปริมาณที่มาก การลักลอบค้ายาเสพติดหรือการมียาเสพติดไว้ในครอบครองขณะที่พักอาศัย การขายยาเสพติดให้กับผู้เยาว์ และสถานการณ์อื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและสวัสดิภาพของผู้อื่น อาจทำให้ได้รับโทษอย่างน้อยในขั้นต่ำสุดของโทษภาคบังคับ

การลงโทษตามกฎหมายยาเสพติดของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (BtmG)¹² ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความผิด ดังนี้

Section 29, paragraph 1, ผู้ใดปลูก ผลิต จำหน่าย หรือ นำเข้า ส่งออก มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับ

Section 29, paragraph 3, ผู้ใดจำหน่ายยาเสพติดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อื่น มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี

Section 29a, paragraph 1, ผู้ใด อายุเกินกว่า 21 ปี จัดหายาเสพติดให้ผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือมีส่วนร่วมในการ จำหน่าย ผลิต จ่ายแจกยาเสพติด มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี

Section 30, paragraph 1, ผู้ใด ปลูก ผลิต จ่ายแจกยาเสพติดในลักษณะของแก๊ง หรือ อายุเกินกว่า 21 ปี จัดหายาเสพติดให้ผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เพื่อการค้า หรือจ่ายแจกให้ผู้อื่นเป็นเหตุให้ผู้นั้นเสียชีวิตโดยประมาท หรือนำเข้ายาเสพติด โดยผิดกฎหมาย ในจำนวนพอสมควร (illegally imports narcotics in a not insignificant quantity) มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี

¹⁰ ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. อังแล้ว เจริญรอดที่ 7. หน้า 192.

¹¹ ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. อังแล้ว เจริญรอดที่ 7. หน้า 193.

¹² ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. อังแล้ว เจริญรอดที่ 7. หน้า 194-195.

Section 30a, paragraph 1, ผู้ใด ปลุก ผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก ยาเสพติดในลักษณะของแก๊ง หรือผู้ใดอายุเกินกว่า 21 ปี ทำให้ผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าร่วมในการจำหน่ายยาเสพติด หรือผู้ใดกระทำโดยมีอาวุธหรือวัตถุอื่นใดที่สามารถทำอันตรายต่อร่างกายผู้อื่นได้ มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี

Section 32a (1) ยังบัญญัติให้อำนาจอัยการอาจสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำผิดได้ หากปริมาณยาเสพติดมีจำนวนน้อย และการฟ้องนั้นมิได้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หรือมีไว้เพื่อใช้ส่วนตัว

Section 32a (2) กรณีมีการดำเนินการสั่งฟ้องไปแล้ว ศาลอาญยุติกระบวนการพิจารณาได้ โดยความยินยอมของอัยการและผู้กระทำผิด

กฎหมายยาเสพติดกำหนดให้สามารถลดโทษได้หากศาลพบว่าความผิดดังกล่าว “ไม่รุนแรง” ศาลอาจลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดได้ เช่น น้อยกว่า 2 ปี หรือ 5 ปี แล้วแต่กรณี ซึ่งศาลฎีกาเยอรมันเคยมีคำพิพากษาว่า ความผิดที่เข้าข่าย “ไม่ร้ายแรง” นั้น ขึ้นอยู่กับการพิจารณาสถานะแวดล้อมที่แสดงถึงความแตกต่างจากสภาพการณ์ทั่วไป อันทำให้ศาลเห็นได้ว่าการลงโทษที่ใช้ตามปกตินั้นไม่สมเหตุสมผล

กรณีความผิด “มีความรุนแรง” เช่น ในส่วนของการค้ายาเสพติด หากกระทำในลักษณะเป็นอันตรายต่อบุคคลหลายคนที่เป็นเยาวชน และยาเสพติดมีปริมาณมาก มีโทษจำคุก 1 - 15 ปี

หากกระทำในลักษณะกลุ่มอาชญากรรมหรือกลุ่มแก๊ง เพื่อค้ากำไร ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตผู้อื่น มีการนำเข้ายาเสพติดปริมาณมาก มีโทษจำคุก 2 - 15 ปี

หากมีการกระทำในหลายลักษณะรวมกันดังกล่าวข้างต้น มีโทษจำคุก 5 - 15 ปี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันไม่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตในคดียาเสพติดและไม่มีโทษประหารชีวิต

ศาลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันแบ่งขั้นตอนการกำหนดโทษออกเป็น 3 ขั้นตอน เพื่อให้ศาลแสดงเหตุผลในแต่ละขั้นตอนให้ปรากฏในคำพิพากษาเป็นลำดับ¹³ ดังนี้

1) การปรับบทระวางโทษตามกฎหมาย โดยแบ่งกรณีร้ายแรงมากและร้ายแรงน้อย บทหนักหรือเบา เหตุธรรมดาและเหตุฉกรรจ์ หากมีเหตุให้ต้องลดโทษ ศาลจะคำนวณลดมาตราโทษในขั้นตอนนี้ให้เสร็จสิ้น

¹³ ลัดดาวัลย์ แก้วประเสริฐ. (2565). ประมวลกฎหมายยาเสพติดสามารถลดจำนวนจำนวนคดียาเสพติดได้จริงหรือ? (ตอนที่ 1). *นิตยสารสำนักงานศาลยุติธรรม*, มกราคม-เมษายน 2565, หน้า 209-213.

2) การวางกรอบหรือขอบข่ายของโทษตามความร้ายแรงของความผิด โดยพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ซึ่งอาจจะวัดจากปริมาณยาเสพติด พร้อมกับพิจารณาพฤติการณ์แห่งคดีอื่น ๆ ประกอบกันเพื่อเป็นกรอบของโทษเป็นขั้นต่ำและขั้นสูง

3) การกำหนดโทษเจาะจงในคำพิพากษา เป็นการกำหนดโทษจำนวนเท่าใด โดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ โดยการคำนวณโทษตามสัดส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสังคม (ภาวะวิสัย) เช่น การแพร่กระจายยาเสพติดไปสู่เยาวชนในสถานศึกษา การกระทำเป็นขบวนการ ต่อมาคำนวณโทษตามความน่าตำหนิและสิ่งแวดลอมของจำเลย (อัตวิสัย) โดยจะเป็นข้อเท็จจริงและสิ่งแวดลอมเกี่ยวกับจำเลยทั้งก่อนและหลังกระทำความผิด เช่น สาเหตุและมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด ความสำนึกผิดและแนวโน้มของความสำเร็จในการแก้ไขปรับปรุงตัวจำเลย

นอกจากการแบ่งขั้นตอนการพิจารณาโทษในข้างต้นนี้แล้ว กฎหมายยังกำหนดให้ในชั้นสอบสวนนั้น นอกจากรวบรวมพยานหลักฐานที่พิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ฝ่ายสอบสวนจะต้องรวบรวมข้อเท็จจริงและสิ่งแวดลอมของผู้ถูกกล่าวหาเข้าสู่สำนวนเพื่อเสนอศาลใช้ในการกำหนดโทษด้วย หากยังมีข้อโต้แย้งหรือยังขาดตกบกพร่อง ศาลมีหน้าที่จะต้องไต่สวนหรือเรียกหลักฐานเพิ่มเติม

3.2.2 สหราชอาณาจักรอังกฤษ

แนวทางการกำหนดโทษในสหราชอาณาจักรอังกฤษจัดทำโดย Sentencing Council of England and Wales จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย The Coroners and Justice Act 2009 ซึ่งในปี ค.ศ. 1998 มีการจัดตั้ง Sentencing Advisory Panel จัดทำ Sentencing Guidelines เพื่อเสนอศาลอุทธรณ์ในการที่ศาลออกคำพิพากษาบรรทัดฐานเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดโทษ และในปี ค.ศ. 2003 มีการจัดตั้ง Sentencing Guideline Council จัดทำ Sentencing Guidelines เพื่อประกาศใช้ได้เอง และต่อมาได้รวมสองหน่วยงานนี้เข้าด้วยกันเป็น Sentencing Council of England and Wales โดยมีรูปแบบของแนวทางการกำหนดโทษเฉพาะของแต่ละฐานความผิด โดยประกาศใช้ที่ละฐานความผิด จะมีแนวทางที่กำหนดหลักการในการกำหนดโทษที่เป็นทั่วไป เช่น แนวทางในการพิจารณาความร้ายแรงของความผิด แนวทางการใช้มาตรการที่ไม่ใช่การควบคุมตัว แนวทางในการพิจารณาพฤติการณ์แห่งการกระทำผิดในภาพรวมกรณีกระทำความผิดหลายกรรม โดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโทษที่กำหนดจริง การศึกษาวิจัย การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม การรับฟังความคิดเห็นร่างแนวทางก่อนจะมีการปรับปรุงและประกาศใช้

ตามกฎหมายกำหนดสภาพบังคับให้ศาลต้องกำหนดโทษตามแนวทางการกำหนดโทษ (Must Follow)¹⁴ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ พิจารณาความร้ายแรงของความผิดจากอันตรายของการกระทำและความน่าตำหนิได้ของผู้กระทำพิจารณาโทษตั้ง และช่วงของโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ โดยปรับพฤติการณ์แห่งคดีให้เข้ากับเหตุเพิ่มโทษหรือเหตุลดโทษตามที่ระบุไว้แล้วเลือกกำหนดโทษที่เหมาะสม พิจารณาเหตุลดโทษอื่น ลดโทษเพราะจำเลยให้การรับสารภาพ โดยทั่วไปการรับสารภาพในโอกาสแรกเท่าที่จะเป็นไปได้ หรือเป็นกรณีที่เข้าใจใจให้ต้องกำหนดโทษสูงขึ้นตาม The Criminal Justice Act 2003 พิจารณาโทษที่จะลงตามหลักการพิจารณาความร้ายแรงของทุกคดีในภาพรวม ในกรณีที่จำเลยถูกฟ้องในคดีเดียวกันมากกว่าหนึ่งกระทงศาลมีทางเลือกว่าจะให้จำเลยรับโทษในความผิดแต่ละกระทงต่อกันไป ซึ่งมีผลเช่นเดียวกับนำโทษทุกกระทงมารวมกัน หรือให้รับโทษทุกกระทงพร้อมกัน ซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการนำโทษของความผิดที่มีบทกำหนดโทษหนักที่สุดมาลงเท่านั้น โดยทั่วไปแล้วศาลจะพิจารณาในภาพรวมของการกระทำผิดว่ากำหนดโทษอย่างไรจะไม่เกินสัดส่วนแห่งความร้ายแรงของความผิดนั้น ๆ เช่น โทษของการลักทรัพย์ แม้จะกระทำหลายกระทงก็ย่อมไม่อาจเกินไปกว่าโทษของความผิดต่อชีวิตหรือต่อร่างกาย พิจารณากำหนดโทษอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น คำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย และโทษริบทรัพย์ พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบการลงโทษและอธิบายผลของโทษที่กำหนดให้จำเลยทราบ และหักวันคุมขังก่อนพิพากษา ซึ่งรวมถึงวันที่ถูกสั่งใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อติดตามตัวในระหว่างปล่อยชั่วคราวด้วย Electronic Monitoring (EM)

แนวทางการกำหนดโทษคดียาเสพติดของสหราชอาณาจักรอังกฤษ (Sentencing Guideline)

ในส่วนคดียาเสพติดของสหราชอาณาจักรอังกฤษได้ตราพระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด (Misuse of Drugs Act 1971) หรือที่เรียกกันโดยย่อว่า เอ็มดีเอ (MDA) ซึ่งได้มีการแก้ไขหลายครั้งต่อมาภายหลังเพื่อให้เข้ากับการปราบปรามยาเสพติด พระราชบัญญัตินี้ถูกตราขึ้นโดยรัฐสภามีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการครอบครองยาเสพติดและการขายยาเสพติดโดยมิชอบรวมไปถึงสารที่เกี่ยวกับยาเสพติดด้วย ภายใต้หมวด 2 ของพระราชบัญญัตินี้มีการแบ่งประเภทของยาเสพติดออกเป็น 3 ประเภท (3 Class) ตามความร้ายแรง คือ ประเภท A ประเภท B และ ประเภท C เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงระดับอันตรายที่เกิดกับบุคคลเมื่อใช้ผิดแต่ละประเภทมีโทษสูงสุดต่างกันที่นำมาใช้กับการกระทำที่ต้องห้ามอันเนื่องมาจากยา¹⁵

¹⁴ ศุภกิจ เข้มประชา. (2564). การลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด. *นิตยสารสำนักงานศาลยุติธรรม*, กันยายน-ธันวาคม 2564, หน้า 14-17.

¹⁵ ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7. หน้า 227-228.

ประเภท A เช่น เฮโรอีน มอร์ฟีน เมทาโดน เมทแอมเฟตามีน โคเคน ผีน หรือยาอื่น เป็นยาที่มีอันตรายที่สุด ดังนั้น การเสพยาหรือจำหน่ายยาในประเภทนี้จะได้รับโทษที่รุนแรงที่สุด บุคคลที่มียาเสพติดประเภทนี้ไว้ในครอบครองจะได้รับโทษจำคุกสูงสุดเจ็ดปี การจำหน่ายหรือมีเจตนาที่จะจำหน่ายยาเสพติดจะได้รับโทษที่รุนแรงยิ่งขึ้นเพราะเป็นยาที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคมส่วนใหญ่ได้ ดังนั้น ผู้ค้ายาเสพติดประเภทนี้อาจได้รับโทษสูงสุดถึงจำคุกตลอดชีวิตได้

ประเภท B เช่น กัญชา ยางกัญชา สารฝิ่นที่มีฤทธิ์น้อย เฮ็ดซิโลซินหรือซิโโลไซบินที่ปรุงสำเร็จแล้ว ซึ่งเสี่ยงต่อสุขภาพของผู้เสพและต่อสังคมน้อยกว่ายาเสพติดในประเภท ก การเสพและการจำหน่ายก็จะได้รับโทษที่น้อยกว่า

ประเภท C เช่น เคตามีนหรือยาระงับประสาท เป็นยาที่มีอันตรายต่อร่างกายและต่อสังคมน้อยที่สุดในหมู่ยาที่ถูกจัดว่าผิดกฎหมาย ดังนั้น ผู้ค้ายาเสพติดประเภทนี้ได้รับโทษจำคุกสูงสุด 14 ปี และผู้ที่มียาเสพติดไว้ในครอบครองอาจได้รับโทษจำคุกสูงสุดสองปี¹⁶

พระราชบัญญัตินี้คล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ของประเทศไทย ในส่วนของการแบ่งประเภทของยาเสพติดเพื่อให้ง่ายต่อการกำหนดบทลงโทษชนิดร้ายแรงต้องได้รับผลการลงโทษที่หนักขึ้น และในการกำหนดบทลงโทษความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของสหราชอาณาจักรอังกฤษกำหนดแนวทางไว้อย่างชัดเจน โดยการจัดหมวดความผิด ศาลจะตรวจสอบการกระทำของผู้กระทำความผิดในส่วนของบทบาทและในส่วนของปริมาณ รวมถึงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมที่แสดงบริบทของการกระทำผิดกฎหมาย หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิด ซึ่งในมาตรา 120 แห่ง Coroners and Justice Act 2009, Sentencing Council มีการกำหนดแนวทางในการปรับบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน และในมาตรา 125 (3) - (4) แห่ง Coroners and Justice Act 2009 ยังได้มีแนวทางในการกำหนดระวางโทษของความผิด และระวางโทษที่เหมาะสมสำหรับความผิดแต่ละประเภท โดยกำหนดเป็นความผิด 3 หมวด สะท้อนระดับแห่งความรุนแรงของคดีและระวางโทษจะแยกไปตามความเหมาะสมของระดับความรุนแรงของคดี¹⁷

¹⁶ จีรวุฒิ ลิปิพันธ์. (2565). ห้องบริโภคนยาเสพติดในสหราชอาณาจักร Drug Consumption Room In United Kingdom. *วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต*, 4 (1), (มกราคม – เมษายน 2565), หน้า 68.

¹⁷ วรรณวิภา สวาสดีเพชร. (2560). *ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด: ศึกษาเฉพาะกรณี บทสันนิษฐานเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 53-54.

แนวทางในการพิจารณาบทกำหนดโทษผู้กระทำความผิดของสหราชอาณาจักรอังกฤษ มีดังนี้¹⁸

ขั้นที่หนึ่ง การจัดหมวดความผิด ศาลจะตรวจสอบการกระทำของผู้กระทำความผิดและผลร้ายที่เกิดขึ้น โดยศาลจะชั่งน้ำหนักถึงปัจจัยทั้งหมดของคดีเพื่อตรวจสอบบทบาทของผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะต่างกันแม้ในความผิดฐานเดียวกัน หรือต่างฐานความผิด เพื่อความยุติธรรมต่อผู้กระทำความผิด ได้แก่ บทบาทผู้นำ, บทบาทสำคัญ, และบทบาทรอง

ขั้นที่สอง พิจารณาจุดเริ่มต้นและระวางโทษตามหมวดความผิด ในขั้นตอนนี้ ศาลกำหนดระวางโทษตามประเภทของความผิดซึ่งเป็นระวางโทษที่คำนวณตามที่ศาลมีคำสั่งชั่วคราว จุดเริ่มต้นสามารถปรับบทลงโทษได้ทุกฐานความผิดในทุกหมวดมีผลบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดทั้งหมด ในทุกกรณีไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะให้การรับสารภาพหรือถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดในภายหลังการพิจารณา

ขั้นที่สาม พิจารณาปัจจัยอื่นใดอันเป็นเหตุบรรเทาโทษ เมื่อได้รับการพิสูจน์ความผิดแล้ว ศาลจะพิจารณาต่อไปถึงปัจจัยที่เป็นเหตุบรรเทาโทษ เช่น ผู้กระทำความผิดมีความเกี่ยวข้องกับคดีเนื่องมาจากถูกกดดันข่มขู่ หรือมีความสำนึกจากเหตุอื่นใด หรือดูจากสารเสพติดว่ามีความบริสุทธิ์ต่ำหรือไม่ หรือมีความบกพร่องทางจิต หรือผู้กระทำความผิดเป็นเสาหลักและมีภาระต้องดูแลครอบครัว เป็นต้น

ขั้นที่สี่ พิจารณาถึงเหตุผลโทษจากการให้การรับสารภาพ ภายหลังจากที่ได้พิจารณาถึงปัจจัยอื่นอันเป็นเหตุบรรเทาโทษแล้ว ศาลจะพิจารณาลดโทษจากการให้การรับสารภาพ ซึ่งบางกรณีอาจกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำไว้ด้วยว่าจะต้องไม่เกินเท่าใด เช่น ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดในกลุ่มยาเสพติดประเภทร้ายแรง การลดโทษเนื่องจากการรับสารภาพในข้อหาดังกล่าว อาจจะลดโทษได้ไม่เกินร้อยละสิบ เป็นต้น

ขั้นที่ห้า หลักพิจารณาคำพิพากษาโดยรวม ขั้นตอนนี้หากพิพากษาว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดมากกว่าหนึ่งฐานความผิด หรือผู้กระทำความผิดต้องโทษอยู่แล้ว ศาลอาจพิจารณา คำพิพากษาโดยรวมให้ยุติธรรมและเป็นไปตามสัดส่วนและตามพฤติกรรมที่กระทำความผิด

ขั้นที่หก พิจารณาคำสั่งริบทรัพย์สินและคำสั่งปลดปล่อยทุกข์ ในทุกคดีศาลต้องพิจารณาคำสั่งริบทรัพย์สินตามกระบวนการของศาลอาญา หรือที่ศาลพิจารณาตามความเหมาะสม

¹⁸ กิติมา แก้วนะรา. (2559). *หลักความได้สัดส่วนกับบทกำหนดโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษ : ศึกษากรณีแอมเฟตามีน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 70-71.

นอกจากนี้ ศาลยังควรพิจารณาคำสั่งปลดเปลื้องทุกข์ประกอบคำสั่งอื่นด้วย เช่น คำสั่งให้ยึดหรือทำลายยาเสพติดของกลาง

ชั้นที่เจ็ด การแสดงเหตุผล สำหรับชั้นตอนนี้เป็นการกำหนดหน้าที่ที่จะต้องให้เหตุผลและอธิบายผลกระทบของคำพิพากษานั้น

ชั้นที่แปด พิจารณาถึงระยะเวลาในการถูกคุมขังระหว่างพิจารณา ในชั้นตอนสุดท้ายนี้ศาลจะคำนึงถึงระยะเวลาในการถูกคุมขังระหว่างพิจารณาให้สัมพันธ์กับคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดเพื่อพิจารณาว่าจะให้ประโยชน์สำหรับระยะเวลาที่ถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาประกอบด้วย

ในการกำหนดโทษสำหรับข้อหาฆ่าหรือส่งออกยาเสพติดให้โทษ อัตราโทษตามกฎหมายไม่มีโทษขั้นต่ำ มีเพียงโทษขั้นสูง จำคุก 14 ปี ถึงจำคุกตลอดชีวิต ขึ้นอยู่กับประเภทยาเสพติด¹⁹ โดยมีชั้นตอน ดังนี้

ชั้นตอนที่ 1 เริ่มจากการจำแนกอันตรายจากการกระทำผิดออกเป็น 4 กลุ่ม (4 Category) ตามปริมาณของยาเสพติด โดยอาศัยน้ำหนักสุทธิเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา กลุ่มแรกคือกลุ่มที่มีปริมาณยาเสพติดมากที่สุด กลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มที่มีปริมาณน้อยที่สุด จากนั้นจะพิจารณาจากบทบาทของผู้กระทำในเครือข่ายยาเสพติด ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 บทบาท คือ บทบาทนำ (leading role) บทบาทสำคัญ (Significant Role) และบทบาทรอง (Lesser Role)²⁰

ชั้นตอนที่ 2 เมื่อทราบระดับความร้ายแรงตามพฤติการณ์ของคดีจากปริมาณยาเสพติดและบทบาทของผู้กระทำผิดจะทราบช่วงของโทษและโทษตั้งต้นสำหรับคดีนั้น หากไม่มีพฤติการณ์ที่เป็นเหตุเพิ่มหรือลดความร้ายแรง โดยทั่วไปศาลจะกำหนดโทษตามโทษตั้งต้น หากมีเหตุเพิ่มหรือลดความร้ายแรง ศาลสามารถเพิ่มหรือลดกำหนดโทษตั้งต้นได้ภายในขอบเขตขั้นต่ำและขั้นสูงในช่วงของโทษที่กำหนด

¹⁹ คณิน เต็งสุวรรณ. อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 6. หน้า 17.

²⁰ บทบาทของผู้กระทำความผิด

บทบาทนำ เป็นผู้สั่งการหรืออำนวยการในการซื้อขายเพื่อการค้า มีอิทธิพลต่อคนอื่นในเครือข่ายใกล้ชิดกับต้นกำเนิดยาเสพติด ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนที่สูงมีธุรกิจอื่นบังหน้า ทุจริตต่อหน้าที่อื่นที่ได้รับความไว้วางใจ

บทบาทสำคัญ อยู่ในระดับปฏิบัติการหรือบริหารงานในเครือข่าย ชักจูงผู้อื่นให้เข้าร่วมโดยการกดดัน ช่มชู้ ให้รางวัล มีแรงจูงใจทางการเงิน รับรู้และเข้าใจการปฏิบัติงานของเครือข่าย

บทบาทรอง มีบทบาทจำกัดกระทำภายใต้การสั่งการของบุคคลอื่น กระทำโดยถูกกดดัน บังคับ ช่มชู้ กระทำเพราะถูกเอาเปรียบ อาศัยความไร้เดียงสา ไม่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่นในเครือข่ายที่อยู่ระดับสูงขึ้นไป มีความรู้ความเข้าใจน้อยมากเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร ถ้าเป็นผู้ปฏิบัติการคนเดียวก็กระทำไปเพื่อประโยชน์ในการนำยาเสพติดมาใช้ส่วนตัว

เหตุเพิ่มความร้ายแรงของโทษตั้งต้น ได้แก่ การใช้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ขนยาเสพติด การกระทำผิดระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราว ใช้ความพยายามในการปกปิดและหลบเลี่ยง การจับกุม พยายามปกปิดหรือทำลายพยานหลักฐาน ทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายเกินกว่าที่ควรจะเป็น เช่น การใส่สารอันตรายหรือสารพิษในสารเสพติดมีการใช้อาวุธ มีการกระทำผิดครั้งก่อน โดยพิจารณาจากสภาพความผิดความเกี่ยวพันกัน หากเป็นความผิดลักษณะเดียวกันหรือร้ายแรงกว่า ครั้งก่อนแสดงให้เห็นว่าร้ายแรง หากเป็นช่วงเวลาใกล้ชิดกันยิ่งแสดงให้เห็นความร้ายแรง อันถือว่าเป็นผู้กระทำผิดคดีนิสัยหรืออาชญากรอาชีพ กระทำผิดในระหว่างฝ่าฝืนเงื่อนไขของศาล หรือในระหว่างพักการลงโทษ หรือมีสารบริสุทธิ์ในสารเสพติดสูง

เหตุผลความร้ายแรงของโทษตั้งต้น ได้แก่ ไม่มีประวัติการกระทำผิดมาก่อน การเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดเพราะถูกกดดัน ข่มขู่ หรือถูกเอาเปรียบเนื่องจากภาวะอ่อนด้อย รู้สึกสำนึกในความผิด แสดงออกซึ่งความพยายามในการแก้ปัญหาการติดยาเสพติดหรือพฤติกรรมกระทำความผิดอื่น อายุ สภาพจิตใจ มีปัญหาสุขภาพ ต้องการการดูแลในระยะเร่งด่วนหรือระยะยาว มีคุณความดีมาก่อน เป็นผู้ดูแลบุคคลอื่นในครอบครัวเพียงคนเดียวหรือเป็นผู้ดูแลหลัก การปกปิดไม่ซับซ้อน หรือสารบริสุทธิ์น้อย

สำหรับข้อหาจำหน่ายหรือครอบครองเพื่อจำหน่าย ไม่มีโทษขั้นต่ำ มีแต่โทษขั้นสูงอยู่ระหว่าง 8 ถึง 16 ปี ขึ้นกับประเภทของยาเสพติด การพิจารณาแบ่งกลุ่มตามปริมาณเป็น 4 ประเภท แบ่งกลุ่มบทบาทในเครือข่ายเป็น 3 กลุ่ม เหมือนความผิดฐานนำเข้า ส่งออกฯ เหตุเพิ่มความร้ายแรงของโทษตั้งต้นเหมือนความผิดฐานนำเข้า ส่งออก

สำหรับข้อหาผลิต ไม่มีโทษขั้นต่ำ มีแต่โทษขั้นสูง โดยโทษขั้นสูงตั้งแต่ 14 ปี ขึ้นกับประเภทของยาเสพติด หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษเหมือนความผิดฐานนำเข้า ส่งออกทุกประการ

สำหรับข้อหาครอบครอง ไม่มีโทษขั้นต่ำ มีแต่โทษขั้นสูงตั้งแต่ 2 ปี ถึง 7 ปี ขึ้นกับประเภทของยาเสพติด การกำหนดโทษในชั้นตอนที่ 1 แบ่งประเภทยาเสพติด โดยไม่ต้องพิจารณาปริมาณยาเสพติดและบทบาท และในชั้นตอนที่ 2 พิจารณาโทษตั้งต้นและช่วงของโทษสำหรับแต่ละกลุ่ม ซึ่งโทษตั้งต้นของทั้ง 3 กลุ่มจะเป็นโทษปรับทั้งสิ้น แต่โทษขั้นสูงอาจเป็นโทษจำคุกกรณีประเภท A โทษตั้งต้นคือ ค่าปรับอัตราร้อยละ 150 ของรายได้ต่อสัปดาห์ของผู้กระทำความผิด ประเภท B โทษตั้งต้นคือ ค่าปรับอัตราร้อยละ 100 ของรายได้ต่อสัปดาห์ของผู้กระทำความผิด และประเภท C โทษตั้งต้นคือ ค่าปรับอัตราร้อยละ 50 ของรายได้ต่อสัปดาห์ของผู้กระทำความผิด

ตัวอย่างเช่น ในความผิดฐานครอบครองยาควบคุมโดยมีเจตนาจำหน่ายให้บุคคลอื่น²¹ (Misuse of Drugs Act 1971 มาตรา 5 (3)) ในการจัดหมวดความผิดศาลจะมีการตรวจสอบถึง

²¹ คณิน เต็งสุวรรณ. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 6. หน้า 56-57.

บพบาทของผู้กระทำความผิดว่ามีบพบาทนำ บพบาทสำคัญ หรือบพบาทรอง²² และจะกำหนดหมวดของผลร้ายที่เกิดขึ้น โดยการกำหนดปริมาณของยาเสพติดไว้เป็น 4 หมวด เช่น หมวด 1 แอมเฟตามีน 20 กิโลกรัม หมวด 2 แอมเฟตามีน 4 กิโลกรัม หมวด 3 แอมเฟตามีน 750 กรัม และหมวด 4 แอมเฟตามีน 20 กรัม และจะมีการกำหนดบทลงโทษให้เป็นไปตามลำดับขั้นของบพบาทของผู้กระทำความผิดและปริมาณของยาเสพติดตามหมวดที่กำหนดไว้ เช่น มียาเสพติดประเภท A ในปริมาณตามหมวด 1 หากผู้กระทำความผิดมีบพบาทนำ จะมีระวางโทษจำคุก 12-16 ปี แต่หากผู้กระทำความผิดมีบพบาทสำคัญ จะมีระวางโทษจำคุก 9-12 ปี หรือมีบพบาทรอง จะมีระวางโทษจำคุก 6-9 ปี ซึ่งการจัดหมวดความผิดโดยศาลได้มีการตรวจสอบการกระทำของผู้กระทำความผิด (บพบาท) และผลร้ายที่เกิด (ปริมาณ) ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลทำให้การกำหนดความผิดและการกำหนดบทลงโทษมีความได้สัดส่วนและเหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิดแต่ละประเภท

3.2.3 สหรัฐอเมริกา

ในปี ค.ศ. 1970 สภาองเกรสได้ตรากฎหมายสารควบคุมของรัฐบาลกลาง (Controlled Substances Act – “CSA”) กฎหมายนี้ได้ยกเลิกกฎหมายรัฐบาลกลางที่เคยใช้มาก่อนหน้านี้รวมถึง Harrison Act และ Marihuana Tax Act และเป็นรากฐานของกฎหมายยาเสพติดของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน²³ กฎหมายนี้ผ่านรัฐสภาองเกรสแห่งสหรัฐอเมริกา ครั้งที่ 91 และลงนามในกฎหมายโดยประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน เป็นกฎหมายควบคุมยาเสพติดภายใต้การควบคุมการผลิต นำเข้า ครอบครอง การใช้ และการกระจายตัวของสารบางชนิด ระบบในการควบคุมการใช้ยาที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กว่าสามทศวรรษที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายส่วนของการ

²² บพบาทของผู้กระทำความผิด

บพบาทนำ เช่น สิ่ง หรือ จัดให้มีการซื้อหรือขายในเชิงพาณิชย์ มีการเชื่อมโยงสำคัญถึงและมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นในเครือข่าย ใกล้ชิดกับแหล่งต้นทางความคาดหวังในการได้รับผลประโยชน์ทางการเงินจำนวนมาก ใช้ธุรกิจบังหน้า ใช้ความไว้วางใจหรือความรับผิดชอบไปในทางที่ผิด เช่น เจ้าหน้าที่เรือนจำ เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์

บพบาทสำคัญ เช่น มีหน้าที่ปฏิบัติงานหรือจัดการในเครือข่าย เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะภายใต้ความกดดัน อิทธิพล การข่มขู่ หรือรางวัล มีเงินหรือประโยชน์อื่นจูงใจ

บพบาทรอง เช่น มีบพบาทน้อยภายใต้การสั่งการ เกี่ยวข้องเนื่องจากถูกกดดัน บังคับ ข่มขู่ มีส่วนร่วมเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือถูกแสวงประโยชน์ ไม่มีอิทธิพลต่อผู้ที่อยู่เหนือกว่าในเครือข่าย มีระดับการทำงานที่รอบรู้หรือเข้าใจได้น้อย เช่น ร่วมซื้อโดยไม่หวังกำไรหรือเป็นการแบ่งปันปริมาณเล็กน้อยระหว่างเพื่อนที่ไม่ได้เป็นไปในเชิงพาณิชย์

²³ คณิน เต็งสุวรรณ. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 6. หน้า 264.

ลงโทษมากขึ้น²⁴ อย่างไรก็ดี ในช่วงหลังปี ค.ศ. 2012 แม้ว่ารัฐบาลกลางยังมีความเข้มแข็งในการป้องปรามการถือครองและการใช้สารเสพติดและเป็นการกระทำที่มีความผิด โดยกำหนดในโครงสร้างของการลงโทษว่า การครอบครองสารควบคุมทุกชนิดที่ไม่ได้รับอนุญาตเพื่อการใช้งานส่วนตัว ยกเว้น กัญชา ยังคงเป็นสิ่งที่กฎหมายห้ามและบัญญัติถึงความผิดมีบทลงโทษอย่างชัดเจน และการรักษาผู้ป่วยโดยการใช้เฮโรอีนยังคงไม่ได้รับอนุญาต แม้ว่ารัฐบาลกลางจะยึดแนวนโยบายในการลงโทษอาญาแก่ผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดด้วยวิธีการที่เข้มงวดก็ตาม แต่รัฐบาลมลรัฐหรือรัฐบาลท้องถิ่นตั้งแต่เดิมนั้นเคยเน้นการปราบปรามทั้งผู้ขายและผู้เสพอย่างหนัก เริ่มปรับเปลี่ยนกระบวนการทัณฑ์และแนวปฏิบัติในการลงโทษ ในหลายมลรัฐได้ลงประชามติให้ประชาชนสามารถเสพหรือขายกัญชาได้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยถูกกฎหมาย ในขณะที่เดิวก่อนก็เปิดเสรีการค้าโดยให้มีการขออนุญาตเพื่อการจำหน่ายได้ตามกฎหมาย แต่ห้ามจำหน่ายให้กับเด็ก เยาวชนโดยเด็ดขาด อีกทั้งจำกัดการถือครองได้ไม่เกิน 28.5 กรัม²⁵ โดยสภาพปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดียาเสพติดในรัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกากำหนดวิธีการของผู้ที่จะเข้าสู่ศาลไว้ 2 ประเภท คือ กลยุทธ์ความร่วมมือแบบบูรณาการก่อนการพิจารณาคดีของศาลยาเสพติด (Pretrial intervention Program) และกลยุทธ์การนำวิธีการคุมประพฤติมาใช้แทนการพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ซึ่งคุณสมบัติของผู้ที่เหมาะสมที่จะเข้าสู่กลยุทธ์ความร่วมมือแบบบูรณาการก่อนการพิจารณาคดีของศาลยาเสพติดนั้นจะต้องเป็นผู้กระทำผิดครั้งแรกและเป็นการกระทำความผิดอาญาเล็กน้อยหรือเป็นความผิดอาญาระดับ 3 ซึ่งเป็นฐานความผิดอันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและฐานความผิดเล็กน้อย เว้นแต่ในบางกรณีจะให้โอกาสครอบคลุมถึงบุคคลผู้กระทำความผิดอาญาระดับ 2 ซึ่งรูปแบบการฟื้นฟูย่อมที่จะเข้มงวดยิ่งกว่าปกติ อันเป็นไปตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งคดี²⁶

ดังนั้น รัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาจึงได้จัดทำแนวทางการกำหนดโทษบนพื้นฐานของหลักการลงโทษให้สอดคล้องกับความผิดหรือการลงโทษที่ได้สัดส่วน โดยคณะกรรมการกำหนดโทษ²⁷

²⁴ ฉัตรสุมน พงศ์ทิพย์โณ. อ่างแล้ว เจริญรุดที่ 1. หน้า 155-156.

²⁵ ปราโมทย์ พันธุ์สะอาด. (2561). รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดเปรียบเทียบ สู่แนวนโยบายที่ควรจะเป็น. *วารสารธรรมศาสตร์*, 37 (2).

²⁶ กอบบุญ โยชามาตย์ และ ธาณี วรรภัทร์. (2566). *คดียาเสพติด: ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาโดยจัดตั้งศาลยาเสพติด*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://grad.dpu.ac.th.> [2566, 3 สิงหาคม].

²⁷ ประธานาธิบดีเป็นผู้เสนอชื่อกรรมการแต่ละท่านให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ นอกจากกรรมการที่มาจากความเห็นชอบของวุฒิสภาแล้ว ยังมีกรรมการโดยตำแหน่งอีกสองคน คือ อัยการสูงสุดหรือผู้ที่อัยการสูงสุดมอบหมาย และประธานคณะกรรมการพักการลงโทษ ซึ่งกรรมการโดยตำแหน่งจะไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน กรรมการที่มีสิทธิลงคะแนนมี 7 คน อย่างน้อย 3 คน ต้องเป็นผู้พิพากษารัฐบาลกลาง ไม่เกิน 4 คน เป็นสมาชิกพรรคการเมือง พรรคเดียวกัน การตัดสินใจใช้เสียงข้างมาก 4 เสียง มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี มีคณะกรรมการ

United States Sentencing Commission ซึ่งเป็นองค์กรอิสระสังกัดฝ่ายตุลาการ²⁸ เมื่อจัดทำเสร็จต้องนำไปขอความเห็นชอบจากรัฐสภา แนวทางการกำหนดโทษนี้มีสภาพบังคับหากไม่กำหนดโทษตามต้องมีเหตุผล แต่โดยผลของคำพิพากษาศาลสูงสุดในคดี United States v Booker (2005) ส่งผลให้แนวทางการกำหนดโทษมีลักษณะเป็นเพียงคำแนะนำ ศาลจะไม่ตัดสินตามก็ได้ อย่างไรก็ตามเนื้อหาของแนวทางการกำหนดโทษนี้จะเปิดเผยต่อสาธารณะและใช้เป็นกรอบในการตัดสินใจของทั้งผู้พิพากษา พนักงานอัยการ พนักงานคุมประพฤติ ทนายความ และจำเลย เครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดโทษตามแนวทางการกำหนดโทษของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกา ประกอบไปด้วย ตารางการกำหนดโทษ (Sentencing Table) และคู่มือแนวทางการกำหนดโทษ (Guideline Manual) ตารางการกำหนดโทษจะประกอบไปด้วย “แกนตั้ง” ซึ่งแทนระดับความร้ายแรงของความผิด โดยจำแนกออกเป็น 43 ระดับความร้ายแรง (Offense Level) ส่วน “แกนนอน” แทนคะแนนประวัติการกระทำ ความผิดครั้งก่อน ๆ (Criminal History Category) ยังมีประวัติการกระทำผิดมากครั้งก็ยังมีคะแนนสูง จะแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มคะแนน ในการกำหนดโทษผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาจากคู่มือว่าความผิดที่จะกำหนดโทษในคู่มือระบุ ว่ามีระดับความร้ายแรงพื้นฐาน (Base Offense Level) เท่าใดแล้วให้พิจารณาต่อไปว่าพฤติการณ์แห่งคดีนั้น ๆ มีเหตุเพิ่มโทษหรือลดโทษตามที่ระบุไว้ในคู่มือหรือไม่ หากมีก็ต้องปรับเพิ่มหรือลดระดับความร้ายแรงของความผิดตามที่กำหนดในคู่มือเมื่อทราบระดับความร้ายแรงของความผิดแล้ว ให้พิจารณาจากประวัติการกระทำผิดครั้งก่อน ๆ ว่าสามารถคำนวณออกมาเป็นคะแนนเท่าใด เมื่อได้ตัวเลขทั้งแกนตั้งและแกนนอนของตารางจะได้ช่อง (Grid)²⁹ ของโทษที่ต้องนำมาลงกับผู้กระทำความผิด

ที่ปรึกษา 4 คณะ แต่ละคณะประกอบไปด้วยผู้แทนของผู้ประกอบวิชาชีพ กฎหมาย พนักงานคุมประพฤติ ผู้เสียหาย และชนพื้นเมือง ตามลำดับ.

²⁸ จัดตั้งขึ้นตาม Sentencing Reform Act 1984 มีหน้าที่จัดทำแนวทางกำหนดโทษสำหรับใช้ในศาลรัฐบาลกลางรวบรวม วิเคราะห์และรายงานข้อมูลการกำหนดโทษของศาล ประเมินผลข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดโทษ อบรมผู้พิพากษา พนักงานคุมประพฤติ ทนายความ อัยการและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมในการใช้แนวทางการกำหนดโทษและในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษ.

²⁹ แต่ละช่องจะระบุช่วงของโทษขั้นต่ำและขั้นสูง (Sentencing Range) ซึ่งผู้พิพากษามีดุลพินิจที่จะเลือกลงโทษได้ โดยช่วงนี้จะเป็นช่วงแคบ ๆ ซึ่งต่างจากอัตราโทษขั้นต่ำขั้นสูงในกฎหมายเนื่องจากโทษขั้นต่ำและช่วงของโทษจะระบุเป็นเดือน.

แนวทางกำหนดโทษคดียาเสพติดของสหรัฐอเมริกา (Federal Sentencing Guideline)

แนวทางการกำหนดโทษของรัฐบาลกลางสหรัฐในคดียาเสพติด

มาตรา §2D1.1 เป็นมาตราที่วางหลักเกี่ยวกับการคำนวณระดับความร้ายแรงพื้นฐานของความผิด การกำหนดข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์การทำความผิดที่พิเศษและตารางการคำนวณปริมาณยาเสพติด

วิธีการคำนวณระดับความร้ายแรงพื้นฐานของความผิดในคดียาเสพติดนั้นจะเริ่มจากการพิจารณาประเภทของยาเสพติด และปริมาณของยาเสพติดในตารางการคำนวณปริมาณยาเสพติด หากจำเลยมียาเสพติดจำนวนมากเท่าไร ก็จะมีควมร้ายแรงของความผิดมากเท่านั้น

แนวทางการกำหนดโทษของรัฐบาลกลางสหรัฐเกี่ยวกับบทบาทของผู้กระทำความผิด กำหนดในกฎหมายยาเสพติดของรัฐบาลกลาง ได้แก่ The Continuing Criminal Enterprise (CCE) Statute หรือ 21 U.S.C.A. 848 (b) หรือที่เรียกว่า The Drug Kingpin Statute ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำคุกตลอดชีวิต แก่ผู้ที่เป็นตัวการ ผู้มีอำนาจ ดูแลผู้จัดการ หรือหัวหน้าของเครือข่ายอาชญากรรมต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่น้อยกว่า 300 เท่าของปริมาณยาเสพติดที่กำหนด หรือมีรายได้รวมไม่ต่ำกว่า 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในเวลา 12 เดือนของการดำเนินการในเครือข่ายอาชญากรรม กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อลงโทษ “เจ้าพ่อค้ารายใหญ่” ให้รับโทษหนักกว่าผู้ที่อยู่ภายในเครือข่ายค้ายาเสพติดคนอื่น ๆ ตามระดับความนำดำเนินที่มากขึ้น³⁰

เมื่อพิจารณาระดับความร้ายแรงขั้นพื้นฐานของความผิดจากปริมาณยาเสพติดแล้ว ขั้นตอนต่อไปให้พิจารณาเหตุเพิ่มระดับความร้ายแรงและเหตุลดระดับความร้ายแรงตามที่กำหนดไว้ในคู่มือการกำหนดโทษ โดยคู่มือจะกำหนดชัดเจนว่าสำหรับแต่ละเหตุจะต้องเพิ่มหรือลดความร้ายแรงกี่ระดับ ซึ่งแนวทางการกำหนดโทษของรัฐบาลกลางสหรัฐได้แบ่งบทบาทของผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) บทบาทของผู้กระทำความผิดอันเป็นเหตุเพิ่มโทษเหตุ

มาตรา §3B1.1 บัญญัติว่า เมื่อพิจารณาบทบาทของจำเลยในการกระทำความผิด ให้เพิ่มระดับความร้ายแรงของความผิด ดังต่อไปนี้

(a) ถ้าจำเลยเป็นผู้จัด หรือหัวหน้าในการกระทำความผิดอาญาที่มีผู้กระทำความผิดมากกว่า 5 คน ขึ้นไป ให้เพิ่ม 4 ระดับ

³⁰ อัญชลี วานิชจะกุล. (2565). การตีความและการบังคับใช้แนวทางการกำหนดโทษของรัฐบาลกลางสหรัฐ (Federal Sentencing Guidelines) ในคดียาเสพติด: ศึกษากรณีบทบาทของผู้กระทำความผิด Construction and Application of Federal Sentencing Guideline in Drug Case: Role in the Offense. *นิตยสารสำนักงานศาลยุติธรรม*, มกราคม – เมษายน 2566, หน้า 31.

(b) ถ้าจำเลยเป็นผู้มีหน้าที่จัดการ หรือผู้มีหน้าที่ควบคุมดูแล ในการกระทำความผิดอาญาที่มีผู้กระทำความผิด มากกว่า 5 คน ขึ้นไป ให้เพิ่ม 3 ระดับ

(c) ถ้าจำเลยเป็นผู้จัด หรือหัวหน้า หรือ ผู้มีหน้าที่จัดการ หรือผู้มีหน้าที่ควบคุมดูแล ในการกระทำความผิดอาญากรณีอื่น ๆ นอกจาก ที่ระบุในข้อ (a) และ (b) ให้เพิ่ม 2 ระดับ³¹

มาตรานี้มีปัจจัย 2 ประการ ที่ส่งผลต่อการกำหนดโทษ ได้แก่ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยเกี่ยวกับขนาดเครือข่ายอาชญากรรม เนื่องจากจำนวนผู้กระทำความผิดมีผลต่อการเพิ่มระดับความร้ายแรงของความผิด ให้พิจารณาว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดในเครือข่ายอาชญากรรมอันเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดไม่ว่าบุคคลนั้นจะถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ เช่น ผู้จำหน่ายยาเสพติดให้บุคคลอีกคนหนึ่ง โดยบุคคลดังกล่าวมิได้มีอำนาจจัดการหรือควบคุมผู้ที่ซื้อขายเสพติดไปภายหลังจากที่มีการซื้อขายแล้ว ไม่ว่าผู้ซื้อขายเสพติดจะได้นำยาเสพติดไปขายต่ออีกกี่ช่วงก็ตาม ไม่ถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดในเครือข่ายอาชญากรรมเดียวกันที่จะเป็นเหตุให้เพิ่มระดับความร้ายแรงของความผิด เช่นเดียวกับกรณีลูกค้าทั่วไปที่ซื้อขายเสพติดไปจากบุคคลหรือเครือข่ายอาชญากรรมหนึ่ง ก็ไม่ถือว่าลูกค้าดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิดในเครือข่ายอาชญากรรม และปัจจัยที่สอง คือ เกี่ยวกับระดับความผิดของจำเลย เนื่องจากการเพิ่มระดับความร้ายแรงของความผิดระหว่างผู้มีบทบาทเป็นผู้นำเครือข่ายอาชญากรรมกับผู้ที่มีเพียงอำนาจจัดการควบคุมดูแลมีความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงบทบาทของจำเลยในการกระทำความผิด เช่น ลักษณะการร่วมกระทำความผิด การมีสิทธิในส่วนแบ่งผลประโยชน์ที่ได้จากการกระทำความผิด อำนาจในการสรรหาหรือว่าจ้างผู้กระทำความผิดรายอื่น อำนาจในการตัดสินใจ หรือระดับอำนาจในการควบคุมและบังคับบัญชาเหนือผู้กระทำความผิดรายอื่น

ดังนั้น เหตุเพิ่มระดับความร้ายแรงของความผิดได้แก่กรณีต่อไปนี้ การใช้อาวุธร้ายแรง การใช้ความรุนแรง กระทำผิดในสถานที่คุมขัง กระทำผิดผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ให้สินบนเจ้าพนักงานเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิด ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อชีวิตมนุษย์หรือก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตมนุษย์ ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมหรือผู้เยาว์ ใช้ประโยชน์จากความกลัวหรือความใกล้ชิดของบุคคลอื่น ใช้ประโยชน์จากผู้เยาว์ คนชรา หญิงมีครรภ์ ข่มขู่หรือยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน การกระทำเป็นอาชีพ การกระทำผิดในสถานที่ต้องห้ามอื่น ๆ หรือกระทำความผิดเกี่ยวข้องกับผู้อ่อนอายุหรือหญิงมีครรภ์ สารบริสุทธิ์ปริมาณมาก ก็เป็นเหตุเพิ่มระดับความร้ายแรงของความผิด

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

2) บทบาทของผู้กระทำความผิดอันเป็นเหตุลดโทษ

มาตรา ๓3B1.2 บัญญัติว่า เมื่อพิจารณาบทบาทของจำเลยในการกระทำความผิด ให้ลดระดับความร้ายแรงของความผิด ดังต่อไปนี้

(a) ถ้าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดน้อยที่สุดในการกระทำความผิดอาญา ให้ลด 4 ระดับ

(b) ถ้าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดเล็กน้อยในการกระทำความผิดอาญา ให้ลด 2 ระดับ

สำหรับกรณีอื่น ๆ ระหว่าง (a) กับ (b) ให้ลด 3 ระดับ³²

แนวทางการกำหนดโทษของรัฐบาลกลางสหรัฐมีการปรับเปลี่ยนระดับความร้ายแรงของความผิดสำหรับจำเลยที่มีบทบาทในการกระทำความผิดที่มีความน่าตำหนิน้อยกว่า ดังนั้น บทบัญญัตินี้จะไม่บังคับใช้ในกรณีที่การกระทำความผิดมีผู้กระทำความผิดเพียงคนเดียว สำหรับปัจจัยต่าง ๆ ที่ศาลจึงพิจารณาบทบาทของจำเลยในการกระทำความผิดว่าเป็นผู้กระทำความผิดน้อยที่สุดหรือผู้กระทำความผิดเล็กน้อย ได้แก่ ระดับของการตัดสินใจหรือมีอิทธิพลในการตัดสินใจกระทำความผิด ระดับของความเข้าใจในขอบเขตและโครงสร้างของการกระทำความผิด ระดับของการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดการการกระทำความผิด ลักษณะการกระทำของจำเลยและความรับผิดชอบของจำเลยในการกระทำความผิด รวมถึงผลประโยชน์ของจำเลยได้รับจากการกระทำความผิด สำหรับคดีอาญาที่ศาลพิจารณาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดน้อยที่สุดจะเป็นกรณีที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและขอบเขตของการกระทำความผิดในเครือข่ายอาชญากรรม

เหตุผลระดับความร้ายแรง เช่น กระทำเพราะถูกข่มขู่ ทำให้กลัว ไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเป็นเงินจากการกระทำความผิด ไม่รู้ขอบเขตหรือโครงสร้างขององค์กร

ตัวอย่าง ความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย และครอบครองยาเสพติดเพื่อจำหน่าย ระดับความร้ายแรงพื้นฐานจะขึ้นอยู่กับประเภทและปริมาณยาเสพติด ตามตารางปริมาณยาเสพติด เนื่องจากมียาเสพติดและสารเคมีหลายประเภท ผู้กระทำความผิดอาจกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและสารเคมีหลายประเภทในคราวเดียวกัน จึงต้องเทียบเคียงปริมาณตามตารางเทียบปริมาณยาเสพติด ซึ่งได้จำแนกปริมาณยาเสพติดออกเป็น 17 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่ 1 คือกลุ่มที่มีปริมาณยาเสพติดมากที่สุด จนถึงกลุ่มที่ 17 คือกลุ่มที่มีปริมาณยาเสพติดน้อยที่สุด ปริมาณยาเสพติด

³² อัญชลี วานิชกุล. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 28. หน้า 44.

นี่จะเป็นการพิจารณาจากน้ำหนักสุทธิ ไม่ใช่สารบริสุทธิ์ ส่วนระดับความร้ายแรง จำนวน 43 ระดับ ซึ่งระดับที่ 43 เป็นระดับสูงสุด เช่น มีผู้ถึงแก่ความตายจากการกระทำ³³

ความผิดฐานครอบครอง ระดับความร้ายแรงจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณ แต่ขึ้นอยู่กับประเภทของยาเสพติด โดยจะอยู่ในช่วงระดับที่ 4 ถึง 8

ดังนั้น สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่น่าเอาบทบาทของผู้กระทำความผิดมาใช้ในแนวทางการกำหนดโทษในคดียาเสพติด เนื่องจากหากการกำหนดโทษในคดียาเสพติดที่พิจารณาเพียงปริมาณ ยาเสพติดประเภทเดียวอาจก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ จึงได้นำเอาบทบาทของผู้กระทำความผิดมาเป็นปัจจัยในการกำหนดโทษ โดยมีแนวทางกำหนดโทษบนหลักการการลงโทษให้ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดที่รุนแรง สะท้อนให้เห็นถึงความร้ายแรงและความน่าตำหนิ โดยถ้อยบทบาทของผู้กระทำความผิดเป็นปัจจัยในการเพิ่มโทษ ได้แก่ การเป็นผู้จัดหรือหัวหน้า การเป็นผู้มีหน้าที่จัดการ และการเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมดูแล หรือบทบาทของผู้กระทำความผิดเป็นปัจจัยในการลดโทษ ได้แก่ ผู้กระทำความผิดน้อยที่สุดหรือผู้กระทำความผิดเล็กน้อย โดยมองว่าปริมาณยาเสพติดไม่ใช่สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความน่าตำหนิของผู้กระทำผิด

3.3 การกำหนดโทษคดียาเสพติดในประเทศไทย

3.3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของประเทศไทยในอดีต

1) พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา และพระราชกำหนด

ในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่มีการบังคับใช้ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 จนถึงปัจจุบัน มีอยู่ทั้งสิ้น 32 ฉบับ จัดอยู่ในรูปของพระราชบัญญัติ จำนวน 27 ฉบับ ในรูปแบบของพระราชกฤษฎีกา จำนวน 3 ฉบับ และพระราชกำหนด 2 ฉบับ โดยกฎหมายแต่ละฉบับจะมีหลักการและเหตุผลในการบังคับใช้เป็นกฎหมายซึ่งสามารถแบ่งตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ได้ดังนี้³⁴

(1) เพื่อป้องกันและปราบปรามการค้าและการเสพยาเสพติด ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติมาตรการในการ

³³ คณิน เต็งสุวรรณ. อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 6. หน้า 11.

³⁴ บุศรา เข้มทอง. (2566). *กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=28660. [2566, 7 สิงหาคม].

ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

(2) เพื่อควบคุมยาเสพติดให้โทษให้สอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศ ได้แก่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

(3) เพื่อรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยแก่สาธารณะ ได้แก่ พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533

(4) เพื่อบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรวมถึงผู้ใช้สารระเหย ได้แก่ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

(5) เพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการจับกุมผู้กระทำความผิด ได้แก่ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติให้อำนาจทหารเรือปราบปรามการกระทำความผิดบางอย่างทางทะเล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2534

(6) เพื่อให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการเรียกผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ขับรถเพื่อตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดหรือของมีนเมา หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ได้แก่ พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2535

(7) เพื่อจูงใจนักโทษผู้ประพฤติดีและเพื่อลดปัญหาผู้พ้นโทษกระทำผิดซ้ำ ได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2520 และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2523

(8) เพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและอาชญากรรม ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 และพระราชบัญญัติการปฏิบัติเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการตามคำพิพากษาคดีอาญา พ.ศ. 2527

(9) เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวน โดยการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวน พิเศษเพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาและบังคับโทษคดียาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550

(10) เพื่อถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ ได้แก่ พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545

2) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

สำหรับในส่วนของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีประกาศที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่ 4 ฉบับ ดังนี้

(1) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 เรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเข้าสู่การบำบัดฟื้นฟูและการดูแลผ่านการบำบัดฟื้นฟู ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557

(2) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 109/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557

(3) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 110/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ว่าด้วยราชทัณฑ์ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557

(4) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 116/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557

ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ ความผิดที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย 5 ฉบับ ดังนี้³⁵

(1) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519

(2) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

(3) พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533

(4) พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

(5) พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559

3.3.2 พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษในปัจจุบันมีความรุนแรงมาก ซึ่งผู้เสพเป็นเพียงผู้ป่วยอย่างหนึ่ง มิใช่อาชญากรปกติ การฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดจึงสมควรขยายขอบเขตของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ครอบคลุมถึงผู้เสพและมีไว้ในครอบครองผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และผู้เสพและจำหน่ายยาเสพติดเล็กน้อยด้วย

โดยมาตราที่เกี่ยวข้องกับบทกำหนดโทษดังกล่าว บัญญัติในหมวด 3 การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ดังนี้

³⁵ สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2565). *กฎหมายยาเสพติด*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม. หน้า 1-6.

มาตรา 19 ผู้ใดต้องหาว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติดตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ถ้าไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นซึ่ง เป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหา นั้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ศาลพิจารณามีคำสั่งให้ส่งตัวผู้นั้นไปตรวจพิสูจน์ การเสพหรือการติดยาเสพติด

3.3.3 กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณของยาเสพติด

พ.ศ. 2546

เพื่อให้สามารถดำเนินการกับผู้ซึ่งกระทำความผิดดังกล่าว ที่จะเข้าสู่ระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงดังกล่าว ซึ่งได้กำหนดไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ลักษณะ ชนิดและประเภทของยาเสพติด สำหรับความผิดฐานเสพยาเสพติด ตามมาตรา 19 วรรคหนึ่ง มีดังต่อไปนี้

- (1) ยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 มี 6 ชนิด ได้แก่
 - (ก) เฮโรอีน
 - (ข) เมทแอมเฟตามีน
 - (ค) แอมเฟตามีน

ข้อ 2 ยาเสพติดตามข้อ 1 สำหรับความผิดฐานเสพและมีไว้ในครอบครองความผิดฐานเสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและความผิดฐานเสพและจำหน่ายยาเสพติดตามมาตรา 19 วรรคหนึ่ง ต้องมีปริมาณดังต่อไปนี้

- (1) ยาเสพติดให้โทษในประเภท 1
 - (ก) เฮโรอีนมีน้ำหนักสุทธิไม่เกินหนึ่งร้อยมิลลิกรัม
 - (ข) เมทแอมเฟตามีนมีปริมาณไม่เกินห้าหน่วยการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษหรือมีน้ำหนักสุทธิไม่เกินห้าร้อยมิลลิกรัม
 - (ค) แอมเฟตามีนมีปริมาณไม่เกินห้าหน่วยการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษหรือมีน้ำหนักสุทธิไม่เกินห้าร้อยมิลลิกรัม

3.3.4 การกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เนื่องจากกฎหมายยาเสพติดให้โทษที่ใช้บังคับอยู่ในสมัยนั้นมีการบังคับใช้มานานและมีบทบัญญัติไม่เหมาะสมกับกาลสมัย จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อให้การปราบปรามและควบคุมยาเสพติดให้โทษเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อยมาจนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2564 รวมเป็น 8 ฉบับ³⁶ ตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิด

³⁶ ปัจจุบันพระราชบัญญัตินี้ได้ถูกยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 4 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 4 เมื่อประมวลกฎหมายยาเสพติดท้ายพระราชบัญญัตินี้ได้ใช้บังคับแล้ว ให้ยกเลิก

- (1) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2529
- (2) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534
- (3) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543
- (4) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545
- (5) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522
- (6) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2538
- (7) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2530
- (8) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543
- (9) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545
- (10) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560
- (11) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562
- (12) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2564
- (13) พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533
- (14) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 พ.ศ. 2542
- (15) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543
- (16) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550
- (17) พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2543
- (18) พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543
- (19) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545
- (20) พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559
- (21) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 เรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเข้าสู่การบำบัดฟื้นฟูและการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู ลงวันที่ 21

กรกฎาคม พุทธศักราช 2557

ต้องรับโทษหนักขึ้นจากปริมาณ หน่วยการใช้หรือน้ำหนักสารบริสุทธิ์ แต่ไม่ได้บัญญัติเหตุอื่น ๆ ที่จะต้องทำให้รับโทษหนักขึ้น และหากผู้กระทำความผิดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือเมื่อพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด ฐานะของผู้กระทำความผิดและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องประกอบแล้ว กรณีมีเหตุอันสมควรเป็นการเฉพาะราย ศาลจะลงโทษปรับน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

โดยมาตราที่เกี่ยวข้องกับบทกำหนดโทษยาเสพติดประเภท 1 อยู่ในบทบัญญัติหมวด 2 การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ มาตรา 15 และหมวด 12 บทกำหนดโทษ มาตรา 65 มาตรา 66 มาตรา 67 มาตรา 100/1 วรรคสอง และมาตรา 100/2 ดังนี้

มาตรา 15 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่ง ยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เว้นแต่รัฐมนตรีได้อนุญาตเฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ตามปริมาณ ดังต่อไปนี้ ให้สันนิษฐานว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

(1) เต็มไซโตรโลเซอไรด์ หรือ แอล เอส ดี มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ ศูนย์จุดเจ็ดห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไปหรือมีน้ำหนักสุทธิ ตั้งแต่สามร้อยมิลลิกรัมขึ้นไป

(2) แอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ สามร้อยเจ็ดสิบห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไปหรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่หนึ่งจุดห้ากรัมขึ้นไป

(3) ยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 นอกจาก (1) และ (2) มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามกรัมขึ้นไป

(22) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 109/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557

(23) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 116/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วย มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557

(24) คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 10/61 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมบัญชีท้ายประกาศคณะ รักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 ลงวันที่ 25 กรกฎาคม พุทธศักราช 2561

มาตรา 65 ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 15 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท หรือประหารชีวิต

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการผลิตโดยการแบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคสาม เป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาท

มาตรา 66 ผู้ใดจำหน่ายหรือมิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 โดยไม่ได้รับอนุญาตและมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ หรือมีจำนวนหน่วยการใช้ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาท ถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษตามวรรคหนึ่งมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสาม แต่ไม่เกินยี่สิบกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษตามวรรคหนึ่งมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินยี่สิบกรัม ขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท หรือประหารชีวิต

มาตรา 67 ผู้ใดมิไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 โดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 100/1 วรรคสอง ถ้าศาลเห็นว่าการกระทำความผิดของผู้ใดเมื่อได้พิเคราะห์ถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด ฐานะของผู้กระทำความผิดและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องประกอบแล้ว กรณีมีเหตุอันสมควร เป็นการเฉพาะราย ศาลจะลงโทษปรับน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้

มาตรา 100/2 ถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดผู้ใดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษต่อพนักงานฝ่าย ปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้

ดังนั้น การกำหนดโทษของพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น จากปริมาณหน่วยการใช้หรือน้ำหนักสารบริสุทธิ์ แต่ไม่ได้บัญญัติเหตุอื่น ๆ ที่จะทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้นไว้ กล่าวคือ ระดับความรุนแรงของการกำหนดโทษในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดแปรผันตาม ปริมาณของยาเสพติด หากปริมาณยาเสพติดในคดีมีจำนวนมากเท่าใด ผู้กระทำความผิดจะถูก ลงโทษหนักขึ้น โดยมาตรา 100/2 จะกำหนดเหตุที่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายบัญญัติกรณีให้ ข้อมูลสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และหากกระทำผิดฐานเดียวกันในปริมาณยาเสพติดเท่ากัน นั้นกำหนดไว้ในมาตรา 100/1 วรรคสอง ที่ศาลเห็นว่า การกระทำความผิดของผู้ใดเมื่อได้พิจารณาถึง ความร้ายแรงของการกระทำความผิด ฐานของผู้กระทำความผิด และพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกรณีมีเหตุอันสมควรเป็นการเฉพาะราย ศาลจะลงโทษปรับน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำ ที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ต่อมา มีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ซึ่งการกำหนดโทษจึงเปลี่ยนไป

3.3.5 ความเป็นมาประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564

เดิมประเทศไทยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับคดียาเสพติดอยู่มากมาย แต่มีปัญหา คือ ข้อกำหนดต่าง ๆ กลับอยู่กระจัดกระจายไปตามกฎหมาย รวมทั้งประกาศและคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ฉบับต่าง ๆ เกินกว่า 20 ฉบับ ส่งผลให้เป็นเรื่องยากต่อการทำความเข้าใจกฎหมาย ต่อมาเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2564 ราชกิจจานุเบกษา ได้เผยแพร่กฎหมายเกี่ยวกับคดียาเสพติดใหม่ออกมา จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 และ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวล กฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2564 โดยประกอบไปด้วย 24 มาตรา ภายใต้พระราชบัญญัตินี้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 โดยให้เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2564³⁷ อันเป็นประมวลกฎหมายลำดับที่ 8 ของประเทศไทย³⁸ ซึ่งได้รวบรวมเอากฎหมายยาเสพติดเดิมที่กระจายอยู่หลายฉบับ ให้บูรณาการอยู่ ในกฎหมายฉบับเดียวกัน เนื่องจากประมวลกฎหมายยาเสพติดเป็นการรวบรวมกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาประมวลรวมอยู่เป็นกฎหมายฉบับเดียว ดังนั้น กฎหมายใหม่จึงมีผล ยกเลิกกฎหมายเดิมหลายฉบับ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวล

³⁷ วงศ์พันธ์ อมรินทร์เทวา. (2566). *พลิกหน้ากฎหมายยาเสพติดใหม่ เปิดมิติใหม่แห่งการแก้ปัญหาเสพติด ไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.the101.world/new-narcotic-bills>. [2566, 16 กันยายน].

³⁸ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2564). *สรุปสาระสำคัญจากเสวนาวิชาการหัวข้อ “ประมวลกฎหมายยาเสพติดใหม่ : ประชาชนได้อะไร คดียาเสพติดจะลดลงหรือไม่?”*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.law.tu.ac.th/seminar-summary-new-narcotic-drugs-act/>. [2566, 16 กันยายน].

กฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 นอกจากนี้ กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดอีกฉบับหนึ่งซึ่งออกมาก่อน คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาชญากรรม³⁹ ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายยาเสพติดโดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกอบไปด้วย 10 มาตรา และมีผลบังคับใช้เมื่อ 9 ธันวาคม 2564 การเกิดขึ้นของกฎหมายยาเสพติดใหม่ มีประเด็นสำคัญ คือ เป็นการรวบรวมข้อกฎหมายให้เป็นระบบและเป็นเอกภาพ เป็นการใช้ระบบคณะกรรมการ เข้ามาขับเคลื่อนเป็นการเปิดช่องให้สามารถนำยาเสพติดไปใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์การศึกษาวินิจฉัยและเศรษฐกิจ เป็นการปรับเปลี่ยนแนวทางการลงโทษผู้ทำผิดให้สมเหตุสมผลขึ้น โดยมุ่งเน้นปราบปรามไปที่กลุ่มผู้ค้า ขบวนการค้ายา และการมองผู้เสพเป็นผู้ป่วย เน้นนำวิธีทางสาธารณสุข สุขเข้ามาแก้ปัญหาผู้เสพยาเสพติด โดยใช้กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู จะเป็นการกำหนดกลไกการแก้ไขปัญหายาเสพติด การควบคุม และใช้ประโยชน์จากยาเสพติด การปราบปรามการลักลอบการค้ายาเสพติด การดูแลบำบัดรักษาผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ตลอดจนกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านยาเสพติด และผลการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษว่าด้วยปัญหายาเสพติดโลก (United Nations General Assembly Special Session on the World Drug Problem - UNGASS 2016) โดยประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การนี้เมื่อปี ค.ศ. 1946 ปัจจุบันมีประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นภาคีแล้วกว่า 193 ประเทศ⁴⁰ ประมวลกฎหมายยาเสพติดมีบทบัญญัติรวมทั้งสิ้น 186 มาตรา แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ภาค ได้แก่ ภาค 1 : การป้องกัน ปราบปราม และควบคุมยาเสพติด ภาค 2 : การบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสภาพทางสังคมแก่ผู้ติดยาเสพติด และภาค 3 : บทกำหนดโทษ

ดังนั้น ประมวลกฎหมายยาเสพติดมีเนื้อหาที่เอื้อให้เกิดประโยชน์ในการปราบปรามและแก้ปัญหายาเสพติดในสังคมไทยอยู่หลายประการ เช่น เป็นการรวบรวมข้อกฎหมายที่เดิมเคยอยู่กระจัดกระจายให้เป็นระบบระเบียบเป็นเอกภาพมากขึ้น ช่วยให้สามารถทำความเข้าใจข้อกฎหมาย

³⁹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2550 เนื่องจากกรกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้เปลี่ยนแปลงไปสู่อาชญากรรมที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร ผู้กระทำความผิดอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการปราบปรามประกอบกับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมากซึ่งคดีมีลักษณะพิเศษซับซ้อนแตกต่างจากการทำความผิดอาญาทั่วไป จึงได้ตราพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวโดยได้กำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวนโดยใช้เทคนิคพิเศษและกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น การอุทธรณ์ ฎีกา รวมถึงการบังคับค่าปรับตามคำพิพากษาและความ

⁴⁰ กอบกุล จันทวโร. (2563). UNGASS 2016 กับนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดของไทย* UNGASS 2016 WITH THAILAND'S DRUG PROBLEM-SOLVING POLICY. *วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต*, 2 (3), หน้า 63.

ง่ายขึ้น และยังคงความสับสนในการนำไปปฏิบัติจริง การเอื้อต่อการบูรณาการความร่วมมือจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและภาคเอกชน ในการเข้ามาปราบปรามและแก้ไขปัญหาเสพติด มีการตั้งคณะกรรมการที่มีหน้าที่ชัดเจน สามารถดูแลขับเคลื่อนประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ การทำให้ยาเสพติดสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการแพทย์ การศึกษาวิจัย วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม และเศรษฐกิจ ไม่ได้มองยาเสพติดในด้านให้โทษอย่างเดียวอีกต่อไป การทำให้ผู้ทำผิดได้รับโทษที่สมเหตุสมผลกับลักษณะการกระทำมากขึ้น มีกลไกแบ่งแยกผู้ทำผิดร้ายแรงกับไม่ร้ายแรงอย่างชัดเจน ผู้ทำผิดที่ไม่ร้ายแรง เช่น ผู้เสพยาหรือผู้ครอบครองยาในปริมาณน้อย จะได้รับโทษที่ไม่เกินกว่าเหตุอย่างที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้การช่วยให้ผู้ทำผิดที่เป็นผู้เสพยาหรือผู้ครอบครองยาปริมาณน้อยมีโอกาสได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูด้วยแนวคิดการมองผู้เสพยาเป็นผู้ป่วยมากกว่าเป็นอาชญากร ทำให้ผู้ทำผิดมีโอกาสกลับคืนสู่สังคมได้ง่ายขึ้น ทั้งยังอาจช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ทำผิด ส่งผลให้ช่วยลดปัญหานักโทษล้นเรือนจำ เพราะผู้ทำผิดแม้จะไม่ได้มีความผิดที่ร้ายแรง จะไม่ถูกลงโทษรุนแรงแบบเหมารวมไปกับผู้ทำผิดร้ายแรง ทั้งยังมีการเปิดให้ใช้ทางเลือกอื่นแทนการคุมขัง เช่น การคุมประพฤติ และการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟู ซึ่งผู้ทำผิดสามารถสมัครใจเลือกเข้าสู่กระบวนการด้วยตัวเอง หรือจะเข้าสู่กระบวนการตามคำสั่งศาลก็ได้ นอกจากนี้การมีกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูที่เป็นระบบ ยังอาจช่วยให้ผู้ทำผิดลดโอกาสที่จะกระทำผิดซ้ำ สามารถหลุดพ้นจากวังวนของการถูกลงโทษทางอาญากลับคืนสู่สังคมได้ตามปกติมากขึ้น และการมุ่งปราบปรามไปที่กลุ่มผู้ค้าและขบวนการค้ายาเสพติด ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปราบปรามไปที่ต้นน้ำของปัญหาเสพติดในสังคมโดยการใช้โทษหนักและมีแนวทางการลงโทษที่ชัดเจนมากขึ้นสำหรับคนกลุ่มนี้

บทนิยามความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564

ได้กำหนดบทนิยามศัพท์ไว้ใน ภาค 1 การป้องกัน ปราบปราม และควบคุมยาเสพติด ลักษณะ 1 บทบัญญัติทั่วไป มาตรา 1 ดังนี้

มาตรา 1 ในประมวลกฎหมายนี้

“ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ หรือสารระเหย

“ยาเสพติดให้โทษ” หมายความว่า สารเคมี พืช หรือวัตถุนิติใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพแล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมถึงสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่ตามกฎหมายว่าด้วยยา

“วัตถุออกฤทธิ์” หมายความว่า วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติหรือที่ได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์

“สารระเหย” หมายความว่า สารเคมีหรือผลิตภัณฑ์ที่อาจนำไปใช้เพื่อสนองความต้องการของร่างกายหรือจิตใจซึ่งทำให้สุขภาพโดยทั่วไปทรุดโทรมลง

“ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้

“ความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า ความผิดเกี่ยวกับการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด เว้นแต่มีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ และให้หมายความรวมถึงการสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

“ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อหรือกระทำ ไม่ว่าจะด้วยประการใด ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่น หรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

“ผลิต” หมายความว่า เพาะ ปลูก ทำ ผสม ประุง แปรสภาพ เปลี่ยนรูป และสังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักร

“ส่งออก” หมายความว่า นำหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร

“จำหน่าย” หมายความว่า ขาย แลกเปลี่ยน จำย แจก หรือให้ โดยมีสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์อย่างอื่น และให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย

“นำผ่าน” หมายความว่า นำหรือส่งผ่านราชอาณาจักร แต่ไม่รวมถึงการนำหรือส่งยาเสพติดผ่านราชอาณาจักร โดยมีได้มีการขนถ่ายออกจากอากาศยานที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะระหว่างประเทศ

“เสพ” หมายความว่า การรับยาเสพติดเข้าสู่ร่างกายโดยรู้ว่าเป็นยาเสพติด ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด

“คณะกรรมการ ป.ป.ส.” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“สำนักงาน ป.ป.ส.” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“เลขาธิการ ป.ป.ส.” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“สำนักงาน อย.” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

“เลขฉันทิการ อย.” หมายความว่า เลขฉันทิการคณะกรรมการอาหารและยา

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด

“เจ้าพนักงาน ป.ป.ส.” หมายความว่า ผู้ซึ่งเลขฉันทิการ ป.ป.ส. แต่งตั้งโดยได้รับอนุมัติจาก คณะกรรมการ ป.ป.ส. หรือจากคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการ ป.ป.ส. มอบหมาย เพื่อปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายนี้

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้ง เพื่อปฏิบัติการเกี่ยวกับการควบคุมยาเสพติดตามภาคนี้

3.3.6 การกำหนดโทษความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564

ประมวลกฎหมายยาเสพติดได้กำหนดประเภทของยาเสพติดไว้ในภาค 1 การป้องกัน ปราบปราม และควบคุมยาเสพติด ลักษณะ 3 การควบคุมยาเสพติด หมวด 3 ประเภทของยาเสพติด ให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ มาตรา 29 กำหนดลักษณะความผิดไว้ใน ลักษณะ 5 ความผิดเกี่ยวกับการ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง หรือนำผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ มาตรา 90 และลักษณะ 8 ความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดและการมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด เพื่อเสพ มาตรา 107 รวมถึงบัญญัติโทษไว้ในภาค 3 บทกำหนดโทษ ลักษณะ 4 บทกำหนดโทษ เกี่ยวกับการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง หรือนำผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษและ วัตถุออกฤทธิ์ มาตรา 145 ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาเฉพาะลักษณะความผิด และบทกำหนดโทษ ของยาเสพติดให้โทษประเภท 1 เท่านั้น มาตรา 152 วรรคสอง และมาตรา 153 ดังนี้

มาตรา 29 ยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

- (1) ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin)
- (2) ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) หรือฝิ่นยา (Medicinal Opium)
- (3) ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยา และมียาเสพติดให้โทษใน ประเภท 2 ผสมอยู่ด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข โดยการ เสนอแนะของ คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดประกาศกำหนด
- (4) ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น อาเซติก แอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride)
- (5) ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 เช่น พืชฝิ่น การระบุชื่อยาเสพติดให้โทษว่ายาเสพติดให้โทษชื่อใดอยู่ในประเภทใดตามวรรคหนึ่ง (1) (2) (4) และ (5) และการเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงชื่อหรือประเภทยาเสพติดให้โทษดังกล่าว ให้เป็นไป

ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ป.ป.ส. ประกาศกำหนด

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ คำว่า “ฝิ่นยา (Medicinal Opium)” หมายความว่า ฝิ่นที่ได้ผ่านกรรมวิธีปรุงแต่งโดยมีความมุ่งหมายเพื่อใช้ในทางยา

มาตรา 90 ห้ามผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เว้นแต่เป็นกรณีที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 34 หรือมาตรา 35 (3)

มาตรา 107 ห้ามผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 หรือ ประเภท 5 หรือวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือประเภท 2 เพื่อเสพ

การมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 5 หรือ วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือประเภท 2 ในปริมาณเล็กน้อยซึ่งไม่เกินปริมาณที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขกำหนดในกฎกระทรวง⁴¹ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ

มาตรา 145 ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 90 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำ ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงสองล้านบาท

- (1) การกระทำเพื่อการค้า
- (2) การก่อให้เกิดการแพร่กระจายในกลุ่มประชาชน
- (3) การจำหน่ายแก่บุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปี
- (4) การจำหน่ายในบริเวณสถานศึกษา สถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด

หรือสถานที่ราชการ

- (5) การกระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย

- (6) การกระทำโดยมีอาวุธหรือใช้อาวุธ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองเป็นการกระทำ ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงห้าล้านบาท หรือประหารชีวิต

⁴¹ ในปัจจุบันยังอยู่ในขั้นตอนที่ประชุมคณะรัฐมนตรีอนุมติร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 5 หรือวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือประเภท 2 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ พ.ศ. เท่านั้น ยังไม่มีการประกาศใช้กฎกระทรวงดังกล่าวแต่อย่างใด.

(1) การกระทำโดยหัวหน้าผู้มีหน้าที่สั่งการ หรือผู้มีหน้าที่จัดการในเครือข่าย อาชญากรรม

(2) การทำให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประชาชนทั่วไป

มาตรา 152 วรรคสอง ถ้าศาลเห็นว่าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งของผู้ใดเมื่อได้ พิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด สถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดและ พฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องประกอบแล้ว กรณีมีเหตุอันสมควรเป็นการเฉพาะราย ศาลจะลงโทษจำคุก หรือปรับน้อยกว่าอัตราโทษที่กฎหมาย กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้

มาตรา 153 ถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดผู้ใดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือ พนักงาน ฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งเป็นผู้จับกุม หรือพนักงานสอบสวนในคดีนั้น เมื่อพนักงาน อัยการระบุ ในคำฟ้องหรือยื่นคำร้องต่อศาล ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าอัตราโทษที่กฎหมาย กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้ ...

เจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการให้พิจารณาผู้กระทำความผิดแต่ละรายเป็นสำคัญในการ พิจารณาพิพากษาคดี นอกจากการพิจารณาชนิดและปริมาณยาเสพติดว่ามีจำนวนมากหรือน้อย ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมมากหรือน้อยต่างกันแล้ว จึงต้องดูว่าเป็นระดับผู้สั่งการเป็นผู้ค้า รายใหญ่ หรือเป็นเพียงคนลำเลียงยาเสพติดคนขายรายย่อย เช่น การกระทำเพื่อการค้า ก่อให้เกิดการ แพร่กระจายในกลุ่มประชาชน การจำหน่ายแก่บุคคล อายุไม่เกินสิบแปดปี เป็นต้น เป็นการพิจารณา บทบาทพฤติการณ์และความร้ายแรงเป็นลำดับขั้น ดังนั้น จึงไม่มีข้อบัญญัติข้อสันนิษฐานในการ ผลิต นำเข้าส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายอีกต่อไป แต่การลงโทษผู้กระทำความผิด หนักขึ้นจะอาศัยพฤติการณ์การกระทำความผิดตามมาตรา 145 วรรคสองและวรรคสาม

การกระทำเพื่อการค้า เป็นกรณีที่มียาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์มากกว่าที่จะมีไว้เพื่อเสพ กล่าวคือ มีปริมาณเกินกว่าที่จะครอบครองเพื่อเสพ ซึ่งไม่ได้มีบทนิยามไว้ประมวลกฎหมายยาเสพติด แต่ความเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายยาเสพติด ได้ให้ความหมายของการ กระทำเพื่อการค้าอันมีลักษณะเป็นการค้าในเชิงพาณิชย์ และมีแนววินิจฉัยฎีกาท่านองเดียวกัน⁴² เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 624/2487 จำเลยเป็นผู้ประกอบการค้าขายข้าวสาร เครื่องกระป๋อง และของเบ็ดเตล็ด บางวันขายของได้สตางค์ 10 บาทกว่ามีเหรียญกษาปณ์ชนิดสตางค์ห้าและสตางค์ สิบบรรวมราคา 53 บาท และเหตุเกิดก่อนประกาศใช้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติ

⁴² สุจิต ปัญญาพฤกษ์. (2565). *คดียาเสพติด*. กรุงเทพฯ. หน้า 122.

เงินตราในภาวะฉุกเฉิน พ.ศ. 2484 พ.ศ. 2486 ศาลฎีกาฟังว่าจำเลยมีไว้ไม่มากเกินไปจนสมควรและจำเป็น อันจะถือว่ามีไว้เพื่อการค้า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8064/2556 ผู้เสียหายมีอาชีพทำฟาร์มโค ฟางอัดแท่งที่เก็บอยู่ในโรงเก็บฟาง ไม่ใช่สินค้า ที่มีไว้เพื่อการค้าของผู้เสียหาย แต่น่าจะมีไว้เลี้ยงโคผู้เสียหายเองมากกว่าโรงเก็บฟางที่จำเลยวางเพลิงมีในโรงเรือนอันเป็นที่เก็บสินค้าตามความหมายของมาตรา 218 (2) แต่เป็นทรัพย์สินทั่วไปของผู้อื่นตามมาตรา 217

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2848 - 2849/2558 ทั้งบริษัท บ. จำกัด ก็เช่ารถเครนและรถขุดพิพาทแบบลิสซิ่ง อัตราค่าเช่าสูงถึงเกือบ 70 ล้านบาท ประกอบกับโดยสภาพของรถก็เป็นเครื่องจักรขนาดใหญ่ที่นำไปใช้ในการประกอบกิจการก่อสร้างเพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางการค้า จึงหาได้มีลักษณะเป็นการเข้ามาเพื่อใช้สอยตามปกติไม่

จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายดังกล่าวพิจารณาได้ว่า ยาเสพติดให้โทษประเภท 1 เป็นยาเสพติดที่มีความร้ายแรง ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ไม่ว่าจะเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง กฎหมายบัญญัติให้ต้องระวางโทษที่อัตราโทษจำคุกไม่เกินสิบห้าปี ซึ่งเป็นระดับการลงโทษขั้นต้น และได้บัญญัติเกี่ยวกับเหตุกรรจ์ไว้ 2 กรณี คือ

1) เกี่ยวกับพฤติการณ์ในการกระทำความผิดต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ การกระทำเพื่อการค้า การก่อให้เกิดการแพร่ กระจาย สถานที่จำหน่าย การจำหน่ายให้แก่บุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปี สถานที่จำหน่ายซึ่งให้ ความสำคัญกับสถานศึกษา สถานที่ทางศาสนา สถานที่ราชการ ตลอดจนพฤติการณ์การกระทำ โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยมีอาวุธหรือใช้อาวุธ

2) การกระทำของบุคคลที่กฎหมายระบุไว้ หรือผลของ ๆ การกระทำมีลักษณะที่ร้ายแรง เป็นกรณีเป็นการกระทำโดยหัวหน้า ผู้มีหน้าที่สั่งการ หรือผู้มีหน้าที่จัดการในเครือข่ายอาชญากรรม กับกรณีเป็นการทำให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประชาชนทั่วไป เหตุกรรจ์ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้นั้น ในบางกรณีอาจเป็นเรื่องยากในการ ตีความ เช่น การก่อให้เกิดการแพร่กระจายในกลุ่มประชาชน หรือการทำให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประชาชนทั่วไป

ซึ่งในบางกรณีเป็นเรื่องที่ยากในการตีความ เช่น การกระทำเพื่อการค้า การก่อให้เกิดการแพร่กระจายในกลุ่มประชาชน หรือการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประชาชนทั่วไป จึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นรายกรณีไป และ โจทก์ต้องนำสืบให้เห็นพฤติการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าว

2) แนวทางการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด

แนวทางการลงโทษที่กระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด⁴³ มีแนวทางการลงโทษ (Sentencing Guidelines) กำหนดให้การลงโทษจำคุกและปรับของศาลให้คำนึงถึงการลงโทษในทางทรัพย์สินเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมุ่งเน้นไปในทางการลงโทษทางทรัพย์สินมากกว่าโทษจำคุก ตามมาตรา 145 ทุควรรค จะเป็นโทษจำคุกและปรับ ซึ่งศาลจำต้องลงโทษปรับด้วยเสมอ กรณีมีเหตุอันสมควรเป็นการเฉพาะราย ศาลจะลงโทษจำคุกหรือปรับน้อยกว่าอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยศาลจะพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องประกอบ⁴⁴ หลักการลงโทษคดียาเสพติดต้องพิจารณาทั้งพฤติการณ์การกระทำผิด และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิตของจำเลย ประกอบกันเพื่อให้การกำหนดโทษได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดและเหมาะสมกับจำเลยแต่ละคน กล่าวคือ ต้องพิจารณาทั้งพฤติการณ์การกระทำผิดและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิตของจำเลยประกอบกัน โดยการปรับบทลงโทษและดุลพินิจกำหนดโทษตามหลักสัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด ไม่ได้พิจารณาจากปริมาณยาเสพติดแต่เพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาข้อเท็จจริงลักษณะการกระทำที่ในลักษณะแสวงหากำไรและความร้ายแรงจากยาเสพติดและผู้กระทำผิดรายใหญ่หรือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในเครือข่ายอาชญากรรมยาเสพติดยิ่งกว่าผู้กระทำผิดรายย่อย ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 272/2565 ประชุมใหญ่ เมื่อตามกฎหมายเดิม มาตรา 15 ประกอบมาตรา 66 บัญญัติให้ลงโทษหนักขึ้น โดยถือเอาเพียงปริมาณของยาเสพติดเป็นสำคัญ แต่กฎหมายใหม่ มาตรา 145 บัญญัติ ให้ลงโทษหนักขึ้น โดยถือเอาพฤติการณ์ในการกระทำความผิด และบทบาทหน้าที่ในการกระทำผิดเป็นสำคัญ ไม่ได้ถือเอาเพียงปริมาณดังเช่นกฎหมายเดิมอีกต่อไป แม้ปริมาณที่มากขึ้นอาจบ่งชี้ถึงพฤติการณ์ในการกระทำความผิด และบทบาทหน้าที่ได้ระดับหนึ่งก็ตาม เมื่อปริมาณยาเสพติดที่มากขึ้นอาจบ่งชี้ได้ ถึงพฤติการณ์ในการกระทำความผิด และบทบาทหน้าที่อยู่ในตัว กฎหมายใหม่จึงไม่ได้ยกเลิกความผิดตาม มาตรา 66 วรรคสอง และวรรคสาม ไปเสียทีเดียว

แต่เมื่อกฎหมายใหม่ไม่ได้ให้ศาลลงโทษหนักขึ้น เพียงเพราะปริมาณยาเสพติดให้โทษดังเช่นในกฎหมายเดิม แต่ต้องมีพฤติการณ์และบทบาทหน้าที่ตามที่กฎหมายใหม่กำหนดไว้

⁴³ ความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด หมายความว่า ความผิดเกี่ยวกับการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด เว้นแต่มีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ และให้หมายความรวมถึงการสมคบ สนับสนุนช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวด้วย (ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 1)

⁴⁴ คำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการกำหนดโทษคดียาเสพติด พ.ศ. 2565 วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2565.

ด้วย จึงจะมีความผิดตามกฎหมายใหม่ มาตรา 145 วรรคสองหรือวรรคสามได้ ดังนั้น ถ้าผู้กระทำผิด มีพฤติการณ์หรือบทบาท หน้าที่ตามกฎหมายใหม่ มาตรา 145 วรรคสองหรือ วรรคสาม ศาลย่อมมี อำนาจปรับบทความผิดตาม มาตรา 145 วรรคสองหรือวรรคสามได้ แต่ถ้ายาเสพติดให้โทษมี ปริมาณถึงตามกฎหมายเดิม มาตรา 66 วรรคสองหรือวรรคสาม แต่ผู้กระทำผิดไม่มีพฤติการณ์ใน การกระทำความผิดและบทบาทหน้าที่ตามที่ บัญญัติไว้ในกฎหมายใหม่มาตรา 145 วรรคสองหรือ วรรคสาม ศาลย่อมไม่อาจปรับบทความผิดตามมาตรา 145 วรรคสอง หรือวรรคสามได้ คงปรับ บทความผิดได้เพียงตามมาตรา 145 วรรคหนึ่ง ส่วนการกำหนด โทษก็ต้องใช้กฎหมายในส่วนที่ เป็นคุณทั้งกฎหมายเก่าและกฎหมายใหม่ไม่ว่าในทางใดทั้งนี้ ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 3

คดีนี้ผู้ต้องหาในคดียาเสพติดคดีอื่นแจ้งเจ้าพนักงานตำรวจว่า ซื้อเมทแอมเฟตามีนมา จากจำเลยที่ 1 จึงมีการต่อซื้อและจับจำเลยทั้งสองได้ในรถกระบะพร้อมเมทแอมเฟตามีนของกลาง 1,000 เม็ด จำนวน เป็นสารบริสุทธิ์ได้ 22.927 กรัม ที่จำเลยทั้งสองมาส่งตามที่มีการต่อซื้อในราคา 60,000 บาท พฤติการณ์ นำเชื่อว่าจำเลยทั้งสองจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนให้ผู้ต้องหาดังกล่าว และ จำหน่ายเมทแอมเฟตามีนให้ แก่ผู้ต่อซื้อ จึงยอมทำให้เกิดการแพร่กระจายแก่ผู้เสพหลายคนโดย สภาพ ถือเป็น การกระทำให้เกิดการ แพร่กระจายในกลุ่มประชาชนแล้ว กรณีจึงต้องลงโทษจำเลยทั้ง สองตามกฎหมายใหม่ มาตรา 90, 145 วรรคสอง (2) ซึ่งมีระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปี ถึง 20 ปี อันเป็นบทกฎหมายที่เป็นคุณแก่จำเลยทั้งสอง มากกว่าตามกฎหมายเดิม 1 ตามมาตรา 66 วรรคสาม ที่มีระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

สำหรับโทษปรับก็ต้องลงโทษจำเลยทั้งสองตามกฎหมายใหม่ มาตรา 145 วรรคสอง (2) ซึ่งมี ระวางโทษปรับ ตั้งแต่ 200,000 บาท ถึง 2,000,000 บาท อันเป็นคุณกว่าตามกฎหมายเดิม มาตรา 66 วรรคสาม ที่มีระวางโทษปรับตั้งแต่ 1,000,000 บาท ถึง 5,000,000 บาท พิพากษาว่าจำเลย ทั้งสองมี ความผิดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 90, 145 วรรคสอง (2) ประกอบประมวล กฎหมาย อาญา มาตรา 83 จำคุกจำเลยทั้งสอง คนละ 15 ปี และปรับคนละ 15 ปี และปรับคนละ 1,000,000 บาท จำเลยที่ 1 ให้การ รับสารภาพลดโทษให้กึ่งหนึ่ง ส่วนจำเลยที่ 2 ลดโทษให้ 1 ใน 4 ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงจำคุกจำเลยที่ 1 มีกำหนด 7 ปี 6 เดือน และปรับ 500,000 บาท จำเลยที่ 2 จำคุก 11 ปี 3 เดือน และปรับ 750,000 บาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 502/2565 ประชุมใหญ่ กฎหมายใหม่ไม่มีบทลงโทษหนักขึ้น เพียงตามจำนวนหน่วยการ ใช้ปริมาณสารบริสุทธิ์หรือน้ำหนักสุทธิ ดังเช่นตามกฎหมายเดิมมาตรา 15 ประกอบมาตรา 66 วรรคสอง และวรรคสาม แต่กฎหมายใหม่ มาตรา 145 วรรคสองและ วรรคสาม บัญญัติให้ลงโทษหนักขึ้น โดย พิจารณาจากพฤติการณ์ในการกระทำความผิดและ บทบาทหน้าที่ของผู้กระทำผิด แม้ปริมาณอาจบ่งชี้ ถึงพฤติการณ์ในการกระทำความผิดและบทบาท

หน้าที่ได้ในบางคดีก็ตาม กฎหมายใหม่มาตรา 145 วรรคสองและวรรคสาม จึงไม่ได้ยกเลิกความผิดตามกฎหมายเดิมไปเสียทีเดียว แต่การลงโทษให้หนักขึ้น ตามกฎหมายใหม่ ก็จำเป็นต้องปรากฏพยานหลักฐานที่มั่นคงพอฟังได้ว่าจำเลยมีพฤติการณ์ในการกระทำความผิดและบทบาทหน้าที่ที่มั่นคงพอฟังได้ว่าจำเลยมีพฤติการณ์ในการกระทำความผิดและบทบาทหน้าที่ ดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมายใหม่มาตรา 145 วรรคสองและวรรคสาม

คดีนี้ จำเลยที่ 1 ร่วมกับนาย อ. จำหน่ายเมทแอมเฟตามีน 5 เม็ดและสนับสนุนนาย อ. มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายเมทแอมเฟตามีน 63 เม็ด แต่ไม่ปรากฏชัดว่านาย อ. มีไว้เพื่อจำหน่ายในราคาใด จำหน่ายแก่ใครบ้างนอกจากจำเลยในคดีนี้ และจำหน่ายมาแล้วบ่อยครั้งเพียงใด คดียังไม่อาจฟังได้ว่าเป็น การกระทำการเพื่อการค้าตามมาตรา 145 วรรคสอง (1) และเมื่อไม่ปรากฏด้วยว่าเมทแอมเฟตามีน 63 เม็ด ที่นาย อ. มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เป็นการทำให้เกิดการแพร่กระจายในกลุ่มประชาชนได้อย่างไร จึงยังฟังไม่ได้ด้วยว่าทำให้เกิดการแพร่กระจายในกลุ่มประชาชนตามมาตรา 145 วรรคสอง (2) คดีจึงฟัง ได้เพียงว่า การกระทำของ นาย อ. เป็นความผิดตามมาตรา 145 วรรคหนึ่ง การสนับสนุนของจำเลย ที่ 1 ต่อนาย อ. ที่ให้ใช้บ้านจึงเป็นเพียงการสนับสนุนตามมาตรา 145 วรรคหนึ่งเท่านั้น และเมื่อตาม กฎหมายใหม่มาตรา 1 “จำหน่าย” หมายความว่ารวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่ายในตัว ดังนั้นการที่เมทแอมเฟตามีน ในคดีนี้ เดิมมีอยู่ 68 เม็ด จำเลยที่ 1 ร่วมจำหน่ายกับนาย อ. 5 เม็ด และสนับสนุนนาย อ. ในการมีไว้ใน ครอบครองเพื่อจำหน่ายที่เหลืออีก 63 เม็ด ย่อมเป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวกันตามความมุ่งหมาย ของกฎหมายใหม่ ที่ได้รวมการจำหน่ายและมีไว้เพื่อจำหน่ายอยู่ในความหมายเดียวกัน และมีบทความผิดเพียง การจำหน่ายไว้ ไม่ได้แยกบทความผิดเป็นจำหน่ายและมีไว้ในครอบครองเพื่อ จำหน่ายดังเช่น กฎหมายเดิม จึงลงโทษจำเลยที่ 1 ฐานร่วมกันจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนได้เพียงกรรมเดียว และเมื่อ ความผิดฐานร่วมกันจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนและเสพมทแอมเฟตามีนตามกฎหมายเดิมที่ใช้ใน ขณะกระทำความผิด แตกต่างจากกฎหมายใหม่ที่ใช้ภายหลังกระทำความผิด คดีย่อมต้องใช้ กฎหมายใน คนที่เป็นคุณไม่ว่าในทางใดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 3

ปัจจัยที่ศาลใช้พิจารณา

- (1) บทบาทหรือความเกี่ยวข้องรู้เห็นของจำเลยในเครือข่ายอาชญากรรมยาเสพติด
- (2) มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด
- (3) อันตรายที่เกิดจากการกระทำความผิด
- (4) การกระทำส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมและการแพร่ระบาดมากน้อยเพียงใด
- (5) พฤติการณ์ในการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงปริมาณยาเสพติดที่เกี่ยวข้อง

ข้อเท็จจริงที่ใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ

- (1) ลักษณะของการกระทำมีความสลับซับซ้อนในการปกปิด
- (2) มีความพยายามในการทำลายพยานหลักฐาน
- (3) มีการใช้เด็ก เยาวชน หรือผู้มีภาวะอ่อนด้อยในการกระทำผิด
- (4) กระทำผิดในระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือพักการลงโทษ
- (5) กระทำผิดเป็นครั้งแรกหรือหลายครั้ง
- (6) ความประพฤตินอกรีต
- (7) จำเลยกระทำผิดเพราะถูกข่มขู่หรือกดดัน
- (8) ความอ่อนด้อยทางสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ หรือความบกพร่องทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ของจำเลย
- (9) หลังกระทำผิดจำเลยสำนึกผิดและมีความจริงใจและมุ่งมั่นในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ดังนั้น จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ไม่ปรากฏนิยามความหมายของคำว่า “การกระทำเพื่อการค้า” ซึ่งความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายก็มีใช่เป็นการกระทำเพื่อการค้า เนื่องจากการกระทำเพื่อการค้านั้นเป็นพฤติการณ์พิเศษ กรณีจึงเกิดปัญหาว่าจะพิสูจน์ได้อย่างไรว่าผู้ต้องหา มียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองนั้นมีเจตนาพิเศษไว้เพื่อการค้า หรือมีไว้ในครอบครองเท่านั้น หรือเป็นการครอบครองไว้เพื่อเสพ ซึ่งการจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เป็นองค์ประกอบความผิดของมาตรา 145 วรรคหนึ่ง ส่วนพฤติการณ์การกระทำเพื่อการค้าบัญญัติไว้ในวรรคสอง จึงถือว่ามีความหมายแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาแนวทางกำหนดโทษในความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดให้โทษของประเทศอังกฤษก็ได้ระบุเหตุเพิ่มโทษสำหรับการกระทำเพื่อการค้าไว้ ดังนั้น การกระทำเพื่อการค้าจึงมีความหมายเพิ่มเติมแตกต่างจากคำว่า “จำหน่าย” ทำให้การจำหน่ายยาเสพติดให้โทษแก่ผู้อื่นก็อาจจะมิใช่เป็นการกระทำเพื่อการค้าทุกกรณีไปแต่อย่างใด รวมถึงปริมาณยาเสพติดก็ไม่ควรนำไปพิจารณาในการอธิบายความหมายของคำว่าเพื่อการค้าอีก และในปัจจุบันก็ยังไม่มีการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 5 หรือวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือประเภท 2 ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ

อีกทั้ง การกระทำเพื่อการค้า การจำหน่ายยาเสพติดในสถานศึกษา การใช้กำลังประทุษร้าย การก่อให้เกิดการแพร่กระจายในหมู่ประชาชน การส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความปลอดภัยของประชาชน เป็นต้น เป็นการกำหนดบทบาทของผู้กระทำผิดในเครือข่ายยาเสพติด เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ต้องพิจารณาในการกำหนดโทษ เพราะอัตราโทษขั้นสูง

จะสงวนไว้สำหรับผู้มีบทบาทสำคัญในเครือข่าย เช่น เป็นผู้สั่งการ หรือ ผู้มีอำนาจจัดการในเครือข่ายเท่านั้น แต่การที่ประมวลกฎหมายยาเสพติดไม่ได้บัญญัติอัตราโทษลดหลั่นไปตามปริมาณยาเสพติดมิได้หมายความว่าปริมาณยาเสพติดจะไม่ใช่ว่าปัจจัยที่ศาลต้องนำมาใช้พิจารณาในการตัดสินใจกำหนดโทษ เพราะดังได้กล่าวไว้ตั้งแต่ตอนต้นว่าปัจจัยหลักในการพิจารณาอันตรายที่เกิดจากการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คือ ปริมาณยาเสพติด จึงเป็นปัญหาว่าจะกำหนดกรอบแนวทางในการกำหนดโทษของศาลโดยคำนึงถึงทั้งปริมาณยาเสพติดและพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่กฎหมายบัญญัติตลอดจนพฤติการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างไร เพื่อให้การลงโทษคดียาเสพติดได้สัดส่วนสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งบทบัญญัติที่ยังคงมีความเคลือบคลุมจึงส่งผลกระทบต่อการใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งในส่วนของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ รวมถึงศาล ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่บุคคลผู้กระทำความผิดที่อาจได้รับโทษหนักกว่าที่ควรจะเป็นได้ และส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาตั้งแต่ในชั้นของการทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน การสั่งฟ้องคดียาเสพติดของพนักงานอัยการ และการพิจารณาทำคำพิพากษาคดีของผู้พิพากษา

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบฐานความผิดเกี่ยวกับการครอบครองยาเสพติดให้โทษประเภท 1

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (กฎหมายเดิม)	ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564
ครอบครองเพื่อจำหน่าย (มาตรา 66)	ครอบครอง (มาตรา 145)
ครอบครอง (มาตรา 67)	ครอบครองเพื่อเสพ (มาตรา 164)
บทสันนิษฐานการครอบครองเพื่อจำหน่าย (มาตรา 15)	บทสันนิษฐานการครอบครองเพื่อเสพ (มาตรา 107 วรรคสอง)

ตารางที่ 3.2 เปรียบเทียบบทกำหนดโทษเกี่ยวกับการครอบครองยาเสพติดให้โทษประเภท 1

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (กฎหมายเดิม)	ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564
ปริมาณสารบริสุทธิ์ไม่เกิน 375 มิลลิกรัม จำคุก 4 – 15 ปี ปรับ 80,000 – 300,000 บาท (มาตรา 66 วรรคหนึ่ง)	ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครอง จำคุกไม่เกิน 15 ปี ปรับไม่เกิน 1,500,000 บาท (มาตรา 145 วรรคหนึ่ง)

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (กฎหมายเดิม)	ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564
<p>ปริมาณสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ 375 มิลลิกรัม ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 20 กรัม จำคุก 4 ปี – ตลอดชีวิต ปรับ 400,000 – 5,000,000 บาท (มาตรา 66 วรรคสอง)</p>	<p>พหุติการณั์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การกระทำเพื่อการค้า - การก่อให้เกิดการแพร่กระจายในกลุ่มประชาชน - การจำหน่ายแก่บุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปี - การจำหน่ายในบริเวณสถานศึกษา สถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด หรือสถานที่ราชการ - การกระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย - การกระทำโดยมีอาวุธหรือใช้อาวุธ <p>จำคุก 2 - 20 ปี ปรับ 200,000 – 2,000,000 บาท (มาตรา 145 วรรคสอง)</p>
<p>ปริมาณสารบริสุทธิ์มากกว่ากรัม จำคุกตลอดชีวิต หรือ ประหารชีวิต ปรับ 1,000,000 – 5,000,000 บาท (มาตรา 66 วรรคสาม)</p>	<p>พหุติการณั์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การกระทำโดยหัวหน้าผู้มีหน้าที่สั่งการหรือผู้มีหน้าที่จัดการในเครือข่ายอาชญากรรม - การทำให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประชาชนทั่วไป <p>จำคุก 5 ปี - ตลอดชีวิต หรือ ประหารชีวิต ปรับ 500,000 – 5,000,000 บาท (มาตรา 145 วรรคสาม)</p>

3.4 การดำเนินคดีอาญาเสพติดในประเทศไทย

คดีอาญาเสพติดเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่ง ดังนั้น การจะศึกษาการดำเนินคดีอาญาเสพติดจึงต้องศึกษาการดำเนินคดีอาญาทั่วไปในกรณีการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

ตามระบบของประเทศไทยในปัจจุบัน⁴⁵ เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้เสียหายแจ้งความเพื่อให้รัฐดำเนินคดี คดีจะเริ่มต้นที่สถานีตำรวจในท้องที่ที่มีเขตอำนาจ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งฝ่ายสืบสวนและฝ่ายสอบสวนต้องไปแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อสืบทราบในเบื้องต้นว่า มีการกระทำความผิดตามที่กล่าวอ้างเกิดขึ้นจริงหรือไม่ และใครเป็นผู้กระทำความผิดนั้น หลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการรวบรวมพยานหลักฐานและทำสำนวนการสอบสวนเสร็จสมบูรณ์แล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเสนอสำนวนการสอบสวน พร้อมสรุปข้อเท็จจริงและทำความเห็นเสนอต่อพนักงานอัยการว่าคดีนั้นควรฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ ทั้งนี้ ในการทำความเห็นทางคดี พนักงานสอบสวนจะพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานที่น่าเชื่อและเพียงพอว่าผู้ต้องหานั้นน่าจะเป็นผู้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ โดยในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งฟ้อง หากพนักงานอัยการเห็นด้วยกับความเห็นของพนักงานสอบสวนดังกล่าว พนักงานอัยการก็จะมีการสั่งฟ้องและนำผู้ต้องหาไปฟ้องเป็นคดีอาญาต่อศาลเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในชั้นศาลต่อไป เพื่อไปพิสูจน์กันอีกทีว่าพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์หรือพนักงานอัยการสามารถเชื่อได้โดยปราศจากข้อสงสัยหรือไม่ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงตามที่พนักงานอัยการฟ้อง โดยในทางกฎหมายนั้น “การปราศจากข้อสงสัย” นั้นหมายถึง แม้ไม่ถึงกับต้องชัดเจนอย่างสิ้นสงสัย แต่ก็ไม่น่าสงสัยตามเหตุตามผลแล้วว่า จำเลยได้ทำผิดจริงตามคำฟ้องของพนักงานอัยการ ยิ่งในคดีอาญา อันเกี่ยวกับคดีอาญาเสพติด คุณพินิจในการแจ้งข้อกล่าวหา การสั่งฟ้อง การพิจารณาพิพากษา หรือกระทั่งการใช้ดุลพินิจพิจารณาซึ่งนำพยานหลักฐานของศาลนั้น หลังจากศาลพิจารณาพยานหลักฐานของคู่ความทั้งสองฝ่ายแล้วเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงตามที่โจทก์ฟ้อง ศาลจะตัดสินลงโทษจำเลยในฐานความผิดตามคำฟ้องและจะกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยได้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับฐานความผิดนั้น ๆ อีกทั้ง คดีอาญาเสพติดอัตราโทษถือเป็นสาระสำคัญที่ไม่ควรใช้ดุลพินิจในการพิจารณาไม่ว่าจะขั้นใดก็ตาม ดังนั้น จึงสรุปหลักการและเหตุผลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามลำดับขั้นการดำเนินคดีไว้ ดังต่อไปนี้

⁴⁵ วิพล กิติพิศนาสรชัย. (2566). *จะฟ้องอยู่แล้ว จะล่อไว้ทำไม?*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www3.ago.go.th/nitivajra/pre-trial-diversion/>. [2566, 16 ตุลาคม].

1) ชั้นพนักงานสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) (11) 17 และ 131⁴⁶ ได้ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการรวบรวมหลักฐานได้อย่างกว้างขวางเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา สำนักงานสอบสวนคดีอาญาที่ส่งมาจากพนักงานสอบสวนมาสู่พนักงานอัยการ มีสำนักงานสอบสวน 2 ประเภท ดังนี้ ประเภทแรก คือ สำนักงานคดีอาญาที่มีน้ำหนักรายงานหลักฐานสมบูรณ์เพียงพอ ซึ่งพนักงานสอบสวนมีความเห็นเสนอต่อพนักงานอัยการว่าควรพิจารณาสั่งฟ้อง และพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีมีพยานหลักฐานพอฟ้อง เห็นควรสั่งฟ้องคดี ประเภทสอง คือ สำนักงานสอบสวนอีกประเภทหนึ่ง สำนักงานคดีอาญาที่ไม่มีน้ำหนักรายงานเพียงพอ ซึ่งพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนไม่เพียงพอที่จะสามารถพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาให้ศาลเชื่อได้ ซึ่งสำนวนประเภทนี้พนักงานอัยการควรที่จะสั่งไม่ฟ้อง เพราะถึงแม้ฟ้องไปศาลย่อมจะยกฟ้องอยู่ดี ถือเป็น การสิ้นเปลืองงบประมาณและเป็นภาระแก่ศาลโดยไม่จำเป็น รวมทั้งกระทบสิทธิของผู้ต้องหาที่ต้องตกเป็นจำเลยโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้ ต้องไม่ลืมว่าในการนำผู้ต้องหาไปฟ้องเป็นคดีต่อศาลนั้น ผู้ต้องหาซึ่งจะเปลี่ยนสถานะเป็นจำเลยย่อมต้องสูญเสียเสรีภาพในทันที เพราะต้องอยู่ภายใต้อำนาจในการควบคุมตัวของศาลภายใต้ระบบการประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราว

ดังนั้น หากกฎหมายยังไม่มีข้อความชัดเจนในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในข้อหาใด จึงเป็นไปได้ที่อาจเกิดข้อผิดพลาด พลั้งพลอยในการรวบรวมหลักฐานและทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะการทำสำนวนการสอบสวนความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกรณีที่มียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองนั้นจะเป็นไปตามพฤติการณ์หรือบทบาทหน้าที่ใด

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 2 (10) “การสืบสวน” หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

มาตรา 2 (10) “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ

มาตรา 17 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้

มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

ดังนั้น การใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานหรือดุลพินิจในการกำหนดตั้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิดจึงอาจเกิดขึ้นได้ในคดีอาญาเสพคดี

2) ชั้นพนักงานอัยการ

หลักการดำเนินคดีอาญามีอยู่ 2 หลัก⁴⁷ ดังนี้ ประการแรกคือ หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย เมื่ออัยการมีเหตุควรเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดกฎหมาย อัยการต้องยื่นฟ้องต่อศาลเสมอ และเมื่อฟ้องคดีแล้วจะถอนฟ้องไม่ได้ ส่วนหลักประการที่สอง คือ หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ มีความหมายว่า เมื่ออัยการมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด อัยการมีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ก็ได้ โดยให้พิจารณาถึงความเหมาะสมเป็นเรื่อง ๆ ไป ว่าการฟ้องคดีสังคมจะได้รับผลดีจากการฟ้องคดีดังกล่าวมากน้อยเพียงใด⁴⁸ และตัวผู้ต้องหาจะแก้ไขปรับปรุงตัวให้เป็นคนดีของสังคมมากน้อยเพียงใดอันเป็นหลักก่อนคลายความเข้มงวดในการใช้กฎหมาย

ในปัจจุบันจุดประสงค์ของการลงโทษได้เปลี่ยนจากการแก้แค้นมาสู่การป้องกันทั่วไป หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจจึงได้รับความสนใจมากขึ้น จนกระทั่งประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ก็ยังมีการบัญญัติข้อยกเว้นไว้ในกฎหมายโดยมีลักษณะเป็นการผ่อนปรนให้อัยการได้ใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาได้ในหลายกรณี ซึ่งข้อยกเว้นเช่นนี้มีจำนวนมากจนกระทั่งมีผู้กล่าวกันว่า หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ลดความสำคัญลงจนเป็นรองข้อยกเว้นที่ยอมมิให้ใช้ดุลพินิจสำหรับประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143⁴⁹

⁴⁷ ชนัญญา ชัยสุวรรณ. (2526). *การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

⁴⁸ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการตั้งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ พ.ศ. 2554.

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 143 เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนดังกล่าวในมาตรา ก่อน ให้พนักงานอัยการปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหามาเพื่อฟ้องต่อไป

(2) ในกรณีมีความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้ออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งไม่ฟ้อง

ในกรณีหนึ่งกรณีใดข้างต้น พนักงานอัยการมีอำนาจ

(ก) สั่งตามความเห็นควร ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อสั่งต่อไป

มีการบัญญัติถ้อยคำไว้ในลักษณะกว้าง ๆ เปิดโอกาสให้อัยการได้ใช้ดุลยพินิจในการดำเนินคดีอาญาได้ หากเปิดแนวทางให้มีการใช้ดุลยพินิจอย่างกว้างขวางแล้ว ก็จะเป็นช่องทางให้อัยการใช้ดุลยพินิจส่งคดีไปในทางที่ไม่ถูกต้องได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าจะขัดกับเจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติมาตราดังกล่าว เพราะเป็นการมองดุลยพินิจของอัยการในแง่ลบ เป็นเหตุให้อัยการต้องกระทำหน้าที่ฟ้องร้องเหมือนเครื่องจักร และอัยการไม่มีโอกาสได้ใช้ดุลยพินิจเพื่ออำนวยความสะดวกในสังคมอย่างเต็มที่

ดังนั้น หากกฎหมายยังไม่มี ความชัดเจนในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในข้อหาใด นอกจากจะส่งผลกระทบต่อการทำสำนวนการสอบสวนคดีแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสิทธิของพนักงานอัยการถึงพฤติการณ์หรือบทบาทหน้าในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

3) ชั้นการพิจารณาพิพากษาของศาล

การพิจารณาพิพากษาของศาลต้องอยู่บนพื้นฐานของพยานหลักฐานและคำฟ้อง ทำให้การประกอบกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158⁵⁰ และมาตรา 192⁵¹ ผู้พิพากษาต้องพิจารณาพิพากษาไปตามข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวง เพื่อส่งสำนวนให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งในชั้นพิจารณาพิพากษานี้ ศาลจะไม่สามารถใช้ดุลยพินิจพิจารณาพิพากษาข้อเท็จจริงนอกเหนือจากพยานหลักฐานที่ปรากฏไว้ในคดีได้เลยดังเช่นระบบไต่สวน อย่างไรก็ตามศาลสามารถใช้ดุลยพินิจได้เพียงการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่ปรากฏไว้ในสำนวนเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 5 ว่าด้วยเรื่องพยานหลักฐาน ประกอบประมวลกฎหมายยาเสพติด เพื่อลงโทษจำเลย หากการรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน ทั้งนี้ หากในชั้นพนักงานสอบสวนเกิดการใช้ดุลยพินิจในการแจ้งข้อหาหรือรวบรวมพยานหลักฐานผิดพลาดหรือไม่ชอบแล้ว ย่อมส่งผลให้ปลายน้ำของกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา คือ ในชั้นพิจารณาพิพากษาของศาลย่อมถูกกระทบกระเทือนและไม่เป็นธรรมแก่จำเลยด้วยเช่นกัน

(ข) วินิจฉัยว่าควรปล่อยผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราว ควบคุมไว้ หรือขอให้ศาลชั่ง แล้วแต่กรณี และจัดการหรือสั่งการให้เป็นไปตามนั้น

⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 158 ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ และมี

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 192 ห้ามมิให้พิพากษา หรือสั่ง เกินคำขอ หรือที่มีได้กล่าวในฟ้อง ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้องคดีนั้นเว้นแต่ข้อแตกต่างนั้นมีใช้ในข้อสาระสำคัญและทั้งจำเลยมิได้หลงต่อสู้ ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ได้ความนั้นก็ไม่ได้

สำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีระบบการพิจารณาคดียาเสพติดอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 13⁵² ซึ่งในคดีอาญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพ ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ มีข้อยกเว้น คือ ถ้าข้อหาที่จำเลยรับสารภาพกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง แต่ในคดียาเสพติดนั้น กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นกรณีที่ศาลต้องฟังพยานโจทก์ก่อนไว้สองกรณี คือ

(1) กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่า จำเลยไม่ได้กระทำความผิด โดยไม่คำนึงว่าข้อหาที่จำเลยให้การรับสารภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตราโทษไว้มากน้อยเพียงใด แม้จะมีอัตราโทษต่ำ แต่หากศาลมีเหตุอันควรสงสัยว่าที่จำเลยให้การรับสารภาพนั้น มีเหตุจงใจอย่างอื่น เช่น ถูกข่มขู่หรือต้องการรับโทษแทนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นผิดทั้ง ๆ ที่จำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด ศาลต้องสืบพยานหลักฐาน โจทก์จนกว่าจะพอใจว่า จำเลยได้กระทำความผิดจริงจึงจะพิพากษาลงโทษได้

(2) กรณีที่ความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตลอดชีวิต หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ซึ่งเป็นอัตราโทษที่สูงกว่าที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 ส่วนความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดข้อหาใดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำ ต่ำกว่าอัตราโทษข้างต้นและไม่มีเหตุอันควรสงสัย ศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาคดีไปได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐาน แม้อัตราโทษขั้นต่ำจะจำคุกเกินห้าปีก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9302/2559 โจทก์บรรยายฟ้องข้อ 1 ก. สรุปได้ความว่า จำเลยที่ 1 เสพเมทแอมเฟตามีน แล้วขับรถจักรยานยนต์ในขณะที่มีสารเมทแอมเฟตามีนอยู่ในร่างกาย ซึ่งในวันนัดพิจารณา ศาลชั้นต้นอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยที่ 1 ฟัง จำเลยที่ 1 ให้การรับสารภาพ เมื่อข้อหานี้กฎหมายมิได้กำหนดอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตลอดชีวิตหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลจึงสามารถพิพากษาคดีโดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานต่อไปได้ตาม พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 13 เมื่อศาลมิได้สืบพยานหลักฐาน ข้อเท็จจริงจึงต้องรับฟังเป็นยุติตามฟ้องว่า จำเลยที่ 1 กระทำความผิดฐานเป็นผู้ขบขีเสพเมทแอมเฟตามีนตามฟ้อง ข้อ 1 ก. แล้ว

⁵² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550. มาตรา 13 ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษา โดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่กรณี มีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด หรือคดีที่มีข้อหา ในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตลอดชีวิต หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานหลักฐาน โจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8393/2559 โจทก์ยอมรับว่าเมทแอมเฟตามีน 1,844 เม็ด ที่ยึดได้จาก ห. กับเมทแอมเฟตามีน 27 เม็ด ที่ยึดได้จากจำเลย มีการแบ่งแยกกันเป็นคนละส่วน คนละจำนวน และจำเลยได้มาคนละคราวกัน ดังนี้ เมื่อปรากฏว่าเมทแอมเฟตามีนที่ยึดได้จากจำเลยและ ห. มิได้มีลักษณะหรือสีเหมือนกัน ประกอบกับชั้นจับกุมจำเลยให้การทันทีว่าซื้อเมทแอมเฟตามีน 27 เม็ด เพื่อเสพ และชั้นสอบสวนจำเลยให้การว่า รับจ้างจาก ฉ. นำเมทแอมเฟตามีนไม่ทราบจำนวนบรรจุอยู่ในห่อไปส่งที่จังหวัดพังงามี ห. มารับเมทแอมเฟตามีนดังกล่าวไป จึงฟังได้ว่าเมทแอมเฟตามีน 27 เม็ดที่ยึดได้จากจำเลย เป็นเมทแอมเฟตามีนที่จำเลยได้มาคนละคราวกับเมทแอมเฟตามีน 1,844 เม็ด ที่จำเลยจำหน่ายให้แก่ ห. เมทแอมเฟตามีนเป็นคนละจำนวนกัน จำเลยมีเจตนามีเมทแอมเฟตามีน 27 เม็ด ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายแยกต่างหากจากการมีเมทแอมเฟตามีน 1,844 เม็ด ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย แม้จำเลยให้การรับสารภาพ แต่ความผิดที่โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นความผิดซึ่งมีระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท หรือประหารชีวิต ศาลต้องฟังพยานหลักฐานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550 มาตรา 13 เมื่อพยานหลักฐานโจทก์นำสืบได้ความเพียงพอ พันตำรวจโท อ. ยึดโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลางได้จากจำเลยเท่านั้น โดยไม่มีพยานนำสืบให้เห็นว่าจำเลยใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลางติดต่อซื้อขายและส่งมอบเมทแอมเฟตามีนในคดีนี้ อย่างไรก็ดี โทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลางของจำเลยจึงมิใช่เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่จำเลยได้ใช้ในการกระทำความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายตามที่โจทก์ฟ้องโดยตรง และไม่ใช้ทรัพย์สินที่จำเลยได้ใช้หรือมิไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยได้กระทำความผิด จึงไม่อาจริบโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลางของจำเลยตาม พระราชบัญญัติอาชญา พ.ศ. 2522 มาตรา 102 และ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ทั้งโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลางก็ไม่ใช้ทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมิไว้เป็นความผิด อันจะต้องริบเสียทั้งสิ้นตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 อนึ่ง เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2559 มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559 ใช้บังคับ โดยมาตรา 5 ให้ยกเลิกความในมาตรา 30 และให้ใช้ความใหม่แทน ซึ่งกฎหมายที่ใช้ในภายหลังการกระทำความผิดเป็นคุณกว่ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิด จึงให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่จำเลยไม่ว่าในทางใดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 3

การพิจารณาความอาชญาในการอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยในคดีอาชญา พ.ศ. 2522 มาตรา 102 และ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ทั้งโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลางก็ไม่ใช้ทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมิไว้เป็นความผิด อันจะต้องริบเสียทั้งสิ้นตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 อนึ่ง เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2559 มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559 ใช้บังคับ โดยมาตรา 5 ให้ยกเลิกความในมาตรา 30 และให้ใช้ความใหม่แทน ซึ่งกฎหมายที่ใช้ในภายหลังการกระทำความผิดเป็นคุณกว่ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิด จึงให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่จำเลยไม่ว่าในทางใดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 3

การพิจารณาความอาชญาในการอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยในคดีอาชญา พ.ศ. 2522 มาตรา 102 และ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ทั้งโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลางก็ไม่ใช้ทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมิไว้เป็นความผิด อันจะต้องริบเสียทั้งสิ้นตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 อนึ่ง เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2559 มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559 ใช้บังคับ โดยมาตรา 5 ให้ยกเลิกความในมาตรา 30 และให้ใช้ความใหม่แทน ซึ่งกฎหมายที่ใช้ในภายหลังการกระทำความผิดเป็นคุณกว่ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิด จึงให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่จำเลยไม่ว่าในทางใดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 3

ศาลจะอธิบายถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดตามที่ปรากฏในฟ้องให้ทราบ โดยใช้ถ้อยคำที่จำเลยสามารถเข้าใจได้และอาจยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้จำเลยเข้าใจฟ้องได้อย่างถูกต้อง และก่อนถามคำให้การของจำเลย จำเลยต้องเข้าใจข้อหาและพฤติการณ์ตามคำฟ้องอย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในคดีที่ฟ้องขอให้ลงโทษในความผิดที่ประกอบด้วยเหตุกรรจ์ กรณีจำเลยให้การรับสารภาพและให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติการณ์การกระทำผิด การจับกุมความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือข้อเท็จจริงอื่นใดที่ไม่ปรากฏในฟ้อง ศาลจะดำเนินการไต่สวนพนักงานอัยการ โจทก์และจำเลยเพื่อให้ได้ความชัดเจน โดยจะเรียกสำนวนการสอบสวนมาประกอบการไต่สวนเพื่อให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว และเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดโทษ เพื่อจะได้กำหนดโทษได้อย่างเหมาะสม และศาลอาจมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมสำหรับประกอบการพิจารณากำหนดโทษข้อเท็จจริง

ดังนั้น ในการพิจารณาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหากจำเลยให้การรับสารภาพ และไม่มีการสืบพยานประกอบคำรับสารภาพ ศาลจะพิจารณากำหนดโทษได้เลย ดังนั้น หากกฎหมายยังไม่มีความชัดเจนในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในบทบาทพฤติการณ์ และความร้ายแรงของการกระทำอันทำให้ข้อเท็จจริงตามคำฟ้องไม่เพียงพอในการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนและเหมาะสมกับการกระทำความผิด